

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ПРАВО, ДЕРЖАВА
ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
В УМОВАХ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ»**

(6-7 квітня 2018 року)

Острог
2018

УДК 340(063)
П 68

Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Острого, 6-7 квітня 2018 року). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. – 108 с.

ISBN 978-617-7640-11-9

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ». Розглядаються загальні питання історії та теорії держави та права, конституційного, муніципального права, цивільного, господарського, адміністративного права та процесу, фінансового, інформаційного, кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології, а також питання кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться юридичною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 340(063)

ISBN 978-617-7640-11-9

© Колектив авторів, 2018
© Видавничий дім «Гельветика», 2018

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Ковальчук С.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДЕННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ЛЦЕНЗІЙНИХ ДОГОВОРІВ	6
Черновол О.П. ДОСВІД ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЩОДО ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОВ'ЯЗКІВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	10

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Богатчук Д.П. ЩОДО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ДІЇ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОГО ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ОДНОСТОРОННІ АКТИ ДЕРЖАВ (АНАЛІЗ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ)	14
Хоружа А.В. ЩОДО ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ	17

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Байдак Ж.В. ЗАГАЛЬНІ ВЕКТОРИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	21
Гаврилюк М.Ю. РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	25
Мукосєєва А.С. АНАЛІЗ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА ПРИКЛАДІ КІПРУ	27

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Брижко Є.М. ПАРИЗЬКА КЛІМАТИЧНА УГОДА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ЕЛЕМЕНТ НА ШЛЯХУ ДО ПОРЯТУНКУ ЕКОЛОГІЇ	31
Осадчук К.О. ОРЕНДНІ ЗЕМЕЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	33
Рибакова О.А. ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК СПОСІБ ПЛАНУВАННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	37

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Бавровський О.М. ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА.....	41
Діхтярь А.В. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ СИЛИ ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	44
Йолкіна А.Г. ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТІВ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВ. ЇХ ОЗНАКИ ТА ПОДІЛ НА ГРУПИ.....	46
Кулибаба Є.О. ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНОГО МЕТОДУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ПОРІВНЯНО З РОЗГЛЯДОМ СПРАВИ В СУДІ	51

Оскерко-Рославлєва А.Р. ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ.....	54
--	----

Папій Т.О. ШТРАФ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЮ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ.....	57
--	----

Трегубова А.В. ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	60
--	----

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Гаврилюк Н.О. НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ.....	63
--	----

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Перун С.В. ЗМІНИ ДО СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ: НОВІ РОЗМІРИ ТА ПОРЯДОК НАРАХУВАННЯ.....	65
--	----

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Безклуба О.О. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ.....	69
---	----

Бондарчук В.В. СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАСОБІВ ТА СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ.....	73
---	----

Гльоза К.С. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	75
---	----

Проскуракова І.М. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА МИРОВОЇ УГОДИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	78
---	----

Северенчук Т.М. КОРПОРАТИВНИЙ ДОГОВІР ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ.....	82
---	----

Якубова М.Г. РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	85
--	----

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Галєєв Я.В. ПРЕКАРІАТ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНИХ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	89
--	----

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Колодочка О.Є. ПРАВО НА ОСВІТУ ДІТЕЙ ХВОРИХ НА ВІЛ/СНІД В УКРАЇНІ.....	93
--	----

Шкабаровська А.А. НЕОБХІДНІСТЬ ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ.....	97
--	----

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ**

Веха К.Ю.

КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ІНШОЇ

НЕВИЛІКОВНОЇ ІНФЕКЦІЙНОЇ ХВОРОБИ (СТАТТЯ 130 ККУ)..... 101

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ,
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ
ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Лях М.Ю.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

РАДИ СУДДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУДОВОЇ РЕФОРМИ..... 104

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Ковальчук С.В.

студентка,

*Інститут післядипломної освіти
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДЕННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ЛІЦЕНЗІЙНИХ ДОГОВОРІВ

Специфічний характер суспільних відносин у сфері розпорядження правами інтелектуальної власності вимагає посиленої правової охорони та досконалого законодавчого регулювання процедури укладення та виконання ліцензійних договорів. Чинний Цивільний кодекс України в цілому на належному рівні встановлює вимоги щодо істотних умов, змісту та реалізації ліцензійних договорів.

Разом з тим, під час укладення таких ліцензійних договорів слід також керуватись положеннями нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Це, зокрема, Закони України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» тощо [3, с. 32]. Порядок укладення ліцензійного договору визначається загальними положеннями Цивільного кодексу, згідно з якими договір укладається шляхом пропозиції одної сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною. До того ж пропозицію укласти договір може зробити кожна із сторін майбутнього договору [1].

Для ліцензійного договору істотні умови закріплено ч. 3 ст. 1109 ЦКУ. Для того аби визначити природу платежу (роялті чи ні в розумінні ПКУ), необхідно виходити з обсягу переданих прав, який у ньому закріплено і названої норми ПКУ, тобто відштовхуватися від відповідного розділу договору. Якщо умовами ліцензійного договору за ліцензіатом закріплюється обов'язок сплачувати періодичні платежі (роялті) у відсотках від прибутку, тоді логічно буде закріпити в договорі порядок і строки надання ліцензіару для ознайомлення документів, за

якими можна простежити прибуток, пов'язаний із комерційним використанням об'єкта ІВ.

Ліцензійний договір цілком може бути безкоштовним, зокрема якщо він стосується прав на торгову марку. Аналізуючи судову практику, ВГСУ у своєму роз'ясненні підсумував, що законодавство не передбачає надання дозволу на використання торгової марки тільки на платній основі. Із цієї причини немає підстав визнавати недійсним ліцензійний договір, якщо торгова марка за ним використовується безкоштовно (п. 9 листа ВГСУ від 22.01.07 р. № 01-8/24). З іншого боку, практика безкоштовних або умовно-безкоштовних ліцензій на комп'ютерні програми (ігри, софт) існує вже доволі давно. І вона не суперечить нашому законодавству, оскільки використання таких програм здійснюється на підставі ліцензійного договору, що укладається за принципом договору приєднання, який підпорядковується праву іншої країни.

Врахування всіх податкових аспектів розпорядження об'єктами інтелектуальної власності та дотримання вимог цивільного законодавства є необхідним для недопущення настання негативних наслідків у вигляді різного роду санкцій [2]. Зрозуміло, ліцензійний договір не варто обмежувати зазначеними істотними умовами. Залежно від того, про який об'єкт ІВ йде мова, як істотні можуть бути включені умови про субліцензії, конфіденційність і використання персональних даних, рівень якості продукції, що випускається під торговою маркою, на використання якої передано права, застосовне право, відповідальність і вирішення спорів, розірвання [7, с. 13].

Розпорядження правами інтелектуальної власності потребує посиленої правової охорони. З огляду на викладене, одним важливим аспектом у такому випадку є державна реєстрація ліцензійних договорів. Так, питання, пов'язані з їх державною реєстрацією регламентовано статтею 1114 ЦК України. Згідно ч. 1 ст. 1114 ЦК України, ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності та договори, визначені статтями 1109, 1112 та 1113 цього Кодексу, не підлягають обов'язковій державній реєстрації. Їх державна реєстрація здійснюється на вимогу ліцензіара або ліцензіата у порядку, встановленому законом.

Оскільки ні ЦК України, ні окремим законом не встановлено перелік таких випадків, то наявна необхідність правового аналізу актів законодавства, що регламентують використання конкретного об'єкта інтелектуальної власності. Необхідно звернути особливу увагу на ту обставину, що всі вищевказані акти законодавства містять правову норму, згідно якої сторона договору має право на загальнодоступне

офіційне інформування будь-яких осіб про факт передачі прав на об'єкт інтелектуальної власності. Це здійснюється шляхом публікації в офіційному бюлетені відомостей з одночасним внесенням їх до Реєстру.

Державна реєстрація ліцензійних договорів не є обов'язковою, однак може бути здійснена за бажанням будь-якої із сторін. Запровадження – чи відновлення раніше вже існуючої – вимоги про обов'язкову держреєстрацію ліцензійних договорів вбачається за доцільне. Це може зменшити випадки недобросовісних дій та введення ліцензіарами в оману своїх контрагентів, у тому числі і стосовно аспектів пов'язаних із кількістю укладених ліцензійних договорів на певний об'єкт інтелектуальної власності [3, с. 44].

Із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо правової охорони інтелектуальної власності» [5] державна реєстрація ліцензійного договору здійснюється за бажанням однієї з сторін. Так, сторона ліцензійного договору має право на офіційне загальнодоступне інформування інших осіб про видачу ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності, шляхом публікації в офіційному бюлетені в обсязі та порядку, встановлених Державним департаментом інтелектуальної власності України, з одночасним внесенням таких відомостей до відповідного Державного реєстру [3, с. 46].

Важливим питанням, яке повинен взяти до уваги ліцензіат є те, що через відсутність перевірки на відповідність корисної моделі умовам патентоздатності видача патенту на корисну модель, на відміну від патенту на винахід, значно частіше може бути причиною порушення прав інших осіб. У такому разі добросовісний набувач прав на використання корисної моделі може стати порушником прав третіх осіб і навіть зазнати збитків унаслідок відновлення цих прав. Тож, аналіз наявності прав у третіх осіб на аналогічні чи схожі технології у відповідній галузі дозволить визначити можливості інших осіб зашкодити можливості використання корисної моделі за ліцензійним договором [4, с. 62]. Відповідно до ст. 1109 ЦК України у ліцензійному договорі визначаються: вид ліцензії, сфера використання винаходу (корисної моделі) (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права тощо); розмір, порядок і строки виплати плати за використання винаходу (корисної моделі).

За загальним правилом, договір є добровільною домовленістю сторін. Відповідно до ст. 6 ЦК України, сторони є вільними в укладенні договору,

виборі контрагента та визначення умов договору відповідно до вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. Водночас, законодавство передбачає також примусове укладення ліцензійного договору.

При укладанні ліцензійного договору варто пам'ятати, що строк правової охорони корисної моделі становить 10 років. Отож важливо також звертати увагу на те, чи чинні права взагалі, а також скільки років залишилося до втрати чинності прав на корисну модель.

Ліцензійний договір може бути достроково припинений за взаємною згодою сторін та за рішенням суду. Сторони, які мають намір достроково припинити ліцензійний договір, укладають додаткову угоду про дострокове припинення ліцензійного договору, і на підставі цього подають до Департаменту підписану обома сторонами заяву про внесення змін до реєстру ліцензійних договорів у зв'язку з достроковим припиненням дії ліцензійного договору. Розгляд документів та внесення змін відбувається протягом двох місяців з дати надходження заяви.

Договір може бути визнаний недійсним на підставі рішення суду, ініціаторами якого можуть виступити ті ж суб'єкти, що й в інших видах договорів (сторони договору, державні органи). За порушення умов ліцензійного договору для сторін настає договірна відповідальність, яка встановлюється за взаємною згодою ліцензіара та ліцензіата в договорі з урахуванням вимог законодавства. Відповідно до Гл. 51 ЦК України, порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання). У разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди [5]. Про це ми детальніше розглянемо у III розділі дослідження.

Підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити, що взяття до уваги наведених особливостей укладання ліцензійних договорів на використання корисних моделей сприятиме мінімізації ризиків, які можуть виникнути у сторін під час виконання таких договорів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 11.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
3. Асадчев Ю. Особливості правового регулювання укладення та державної реєстрації ліцензійних договорів. Окремі аспекти оподаткування ліцензійних договорів // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lexliga.com/ua/novosti/licenzionnyix-dogovorov>.
4. Філик Н.В., Гусарева О.С. Підходи до розуміння ліцензійного договору та практика їх укладення. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal.
5. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 року № 143-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.
6. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 року № 3687-ХІІ (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України від 15.02.1994. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
7. Ільницький Ю. Ліцензійний договір: суть, умови й застосування [Текст] / Юрій Ільницький // Все про бухгалтерський облік. – 2015. – № 73 (10 серп.). – С. 10-13.

Черновол О.П.

*аспірант відділу теорії держави і права,
Інститут держави і права
імені В.М. Корецького
Національної академії наук України*

ДОСВІД ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЩОДО ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОВ'ЯЗКІВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

В Україні питання побудови ефективною правовою моделі забезпечення та реалізації обов'язків людини і громадянина набуває все більшого значення, як теоретичного, так і практичного. Тому дослідження досвіду щодо побудови правових моделей забезпечення та реалізації обов'язків людини і громадянина в країнах Європейського Союзу дасть змогу виявити недоліки існуючої української моделі та в подальшому, її удосконалити. Варто зауважити, що у більшості країн Європейського Союзу інститут обов'язків людини і громадянина почав

юридично формуватися після Другої світової війни у зв'язку з прийняттям найважливіших міжнародно-правових актів.

Поширеною є думка про те, що у в тій чи іншій країні світу має існувати нормативно-правовий акт, який має найвищу юридичну силу та визначає коло основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина (праве становище особи). Однак, досвід закріплення правових моделей забезпечення та реалізації обов'язків людини і громадянина в залежності від приналежності країни до тієї чи іншої правової сім'ї набуває своїх особливостей.

Французька Республіка є однією із провідних і економічно розвинутих країн Західної Європи і світу. Конституція Французької Республіки (або так званої П'ятої республіки) від 4 жовтня 1958 року була прийнята з метою забезпечення політичної стабільності в країні, яка після Другої світової війни перебувала в систематичних політичних та урядових кризах. Однак, не зважаючи на визначну роль вказаного документу в світовому конституціоналізмі, текст Основного Закону Французької Республіки не містить розділ, який би визначав правовий статус особи, у той же час, має місце посилання на акти, які визначають такий статус.

Відповідно до преамбули чинної П'ятої республіки від 4 жовтня 1958 року, принципи, викладені у Декларації прав людини і громадянина 1789 року, мають конституційну силу. На утвердження вказаного факту 16 липня 1971 року Конституційною радою Франції було визнано вказаний документ юридично обов'язковим [1].

Декларація прав людини і громадянина 1789 року включає в себе сімнадцять статей, які визначають природні невід'ємні права людини, а також обов'язок забезпечення цих прав за допомогою рівного для всіх закону [2]. Вказаний документ прийнято ще називати хартією свободи особистості, оскільки закріплює найважливіші індивідуальні права і свободи, зокрема, свободу совісті, власність, право на опір гнобленню. При цьому, в Декларація прав людини і громадянина 1789 року розкривається визначення свободи та можливих меж її обмеження, тобто «можна робити все, що не завдає шкоди третім особам». Гарантіями здійснення основоположних прав і свобод вона називає суверенітет нації, поділ влади, необхідність публічної влади, визнання за законом вираження вищої народної волі.

Хартія про навколишнє середовище 2004 року, яка є складовою частиною Конституції Франції, закріплює право кожної людини жити в збалансованому середовищі, яке показує належну повагу до здоров'я, а

також обов'язки щодо участі кожного у збереженні довкілля, запобігання екологічних правопорушень та відшкодування збитків від їхніх несприятливих наслідків. Крім цього, положення вказаного документу передбачають, що саме освіта та підготовка в галузі навколишнього середовища сприятимуть здійснення прав і обов'язків, встановлених цим Статутом (статті 8) [1].

Відтак, французька модель правового забезпечення та реалізації обов'язків людини і громадянина характеризується відсутністю закріплення визначеного кола основних обов'язків особи в правовому акті, який має юридичну силу Основного Закону. Крім того, ще однією особливістю вказаної моделі є те, що Конституція Французької Республіки визначає коло обов'язків саме Президента Республіки, Парламенту, Конституційної Ради, у тому числі, і механізм їх реалізації. При цьому, досить цікавим є те, що положення Конституція П'ятої республіки від 4 жовтня 1958 закріплюють кримінальну відповідальність уряду за вчинення злочинів пов'язаних із виконанням покладених на них обов'язків (статті 68-1 – 68-3) [1].

При цьому, наприклад, якщо взяти досвід Франції щодо податкового обов'язку, то підхід до побудови механізму його справляння є також досить цікавим. Вказаний обов'язок передбачений статтею четвертою Загального податкового кодексу від 06 квітня 1950 року (*Code general des impots*) [3]. Даний нормативно-правовий акт є досить комплексним і вміщає в себе положення, що стосуються механізму справляння податку на прибуток, податку на додану вартість, реєстраційного збору, місцевих податків і інших прямих і непрямих податків, що стягуються державою і місцевими органами влади, а також застосування відповідальності у разі порушення податкового обов'язку. Крім того, вміщає в себе чотири основних додатки: до положень державного управління, до декретів в Державній раді, для простих вказівок, для замовлень. У той же час, в кінці 1970-х років щоб полегшити Загальний податковий кодекс, було прийнято рішення скасувати правила, що стосуються судових розглядів, в результаті чого вони були зібрані в Книзі податкових процедур 1981 року (*Livre des procedures fiscales*) [3]. Відтак, основні матеріальні та процедурні норми французького податкового права зосереджені в єдиному кодифікованому акті.

Таким чином, французька правова модель забезпечення та реалізації обов'язків людини і громадянина характеризується визначенням кола основних обов'язків та механізму їх реалізації на галузеву рівні, при цьому діяльність державних органів включає в себе проведення

інформаційних заходів для ефективнішого виконання французькими громадянами покладених на них обов'язків. При цьому, в чинній конституції даної країни увага більше зосереджена на обов'язках Президента Республіки, Парламенту, Конституційної Ради, а ніж на обов'язках особи.

Список використаних джерел:

1. Constitution of October 4, 1958 (as amended up to July 23, 2008) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=5560>. – Назва з екрану.
2. Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://constituante.livejournal.com/10253.html>. – Назва з екрану.
3. Загальний податковий кодекс від 06 квітня 1950 року (Code general des impots) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069577>. – Назва з екрану.
4. Книга податкових процедур (Livre des procedures fiscales) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069583>. – Назва з екрану.

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Богатчук Д.П.

аспірант,

Інститут законодавства Верховної Ради України

ЩОДО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ДІЇ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОГО ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ОДНОСТОРОННІ АКТИ ДЕРЖАВ (АНАЛІЗ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ)

Фундаментальною основою міжнародного права є принципи міжнародного права.

Надзвичайно важливим для забезпечення міжнародного миру, гарантій міжнародної безпеки та міжнародного правопорядку є принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.

Зміст принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань пов'язується науковцями, зокрема, з відповіддю на питання: що виконувати відповідно до цього принципу, які саме міжнародні зобов'язання, що є їх джерелами.

Важливим для з'ясування є питання розповсюдження принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань на односторонні акти держав.

Здатність односторонніх актів породжувати юридичні зобов'язання у міжнародному праві підтверджується в доктрині міжнародного права; більшість сучасних дослідників визнають обов'язкову силу односторонніх зобов'язань [1, с. 57].

Для дослідження питання односторонніх актів слід звернутися до практики Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй.

Надзвичайно важливе значення для розуміння та визнання односторонніх актів у міжнародному праві має прийняття Міжнародним Судом ООН рішень від 20 грудня 1974 року по справах «Про ядерні випробування» (Nuclear Tests, Australia v. France, Judgement of December 20, 1974; Nuclear Tests, New Zealand v. France, Judgement of December 20, 1974) [2; 3].

У рішеннях по справах «Nuclear Tests» Міжнародний Суд вказав основні тези, що є визначальними для аналізу односторонніх актів у міжнародному праві.

Так, у цих рішеннях Міжнародний Суд встановив: «заяви, що зроблені у вигляді односторонніх актів і стосуються правових або фактичних ситуацій, можуть мати наслідком виникнення юридичних зобов'язань» (п. 43 рішення, Nuclear Tests, Australia v. France; п. 46 рішення, Nuclear Tests, New Zealand v. France) [2, с. 267; 3, с. 472]. Таким чином, Суд прийшов до висновку, що односторонні акти здатні породжувати юридичні зобов'язання.

Також Суд вказав наступне: «якщо держава, що зробила заяву, має намір взяти на себе зобов'язання згідно з її змістом, такий намір надає відповідній заяві характер юридичного зобов'язання, а держава повинна слідувати лінії поведінки, що відповідає зробленій заяві» (п. 43 рішення, Nuclear Tests, Australia v. France; п. 46 рішення, Nuclear Tests, New Zealand v. France) [2, с. 267; 3, с. 472].

Крім того, Суд звернув увагу на важливість публічного характеру односторонніх актів держав, зазначивши, що відповідні заяви держави «виражені публічно і з наміром взяти на себе зобов'язання, навіть якщо вони взяті поза межами міжнародних переговорів, мають обов'язковий характер» (п. 43 рішення, Nuclear Tests, Australia v. France; п. 46 рішення, Nuclear Tests, New Zealand v. France) [2, с. 267; 3, с. 472].

«Для вступу в силу такої заяви не вимагається вжиття якихось заходів, що мають характер *quid pro quo*, чи надання якоїсь наступної згоди з заявою чи навіть будь-якої відповіді або реакції на таку заяву з боку інших держав, оскільки подібні вимоги були би несумісними з виключно одностороннім характером юридичного акту, за допомогою якого держави формулюють свої заяви» (п. 43 рішення, Nuclear Tests, Australia v. France; п. 46 рішення, Nuclear Tests, New Zealand v. France) [2, с. 267; 3, с. 472].

«Односторонні заяви французьких органів були здійснені за межами Суду, публічно та *erga omnes* (...) щоб мати юридичну силу немає потреби в тому, щоб ці заяви були адресовані певній державі, ані в тому, щоб вони були прийняті іншою державою» (п. 50 рішення, Nuclear Tests, Australia v. France; п. 52 рішення, Nuclear Tests, New Zealand v. France) [2, с. 269; 3, с. 474].

Також Суд прийшов до висновку щодо форми одностороннього акту. «Стосовно питання форми, то воно не має розглядатися як сфера, у якій міжнародне право встановлює будь-які спеціальні чи суворі вимоги. Те,

чи зроблено заяву в усній чи письмовій формі не становить суттєвої різниці, оскільки такі заяви, здійснені згідно з відповідними вимогами, можуть створювати зобов'язання з міжнародного права, що не вимагає їх викладу у письмовій формі. Таким чином, питання форми не є вирішальним» (п. 45 рішення, *Nuclear Tests, Australia v. France*; п. 48 рішення, *Nuclear Tests, New Zealand v. France*) [2, с. 267-268; 3, с. 473].

Проаналізувавши відповідні односторонні акти, Міжнародний Суд підсумував, що «Франція взяла на себе зобов'язання не проводити жодних подальших ядерних випробувань в атмосфері південної частини Тихого океану» (п. 50 рішення, *Nuclear Tests, Australia v. France*; п. 55 рішення, *Nuclear Tests, New Zealand v. France*) [2, с. 270; 3, с. 475].

При цьому, Судом зазначено: «Звичайно, не всі односторонні акти породжують зобов'язання; але держава може обрати певну позицію стосовно конкретного питання з наміром взяти на себе зобов'язання – намір має підтверджуватися тлумаченням акту. Коли держави роблять заяви, якими обмежується свобода їх дії, застосовується обмежувальне тлумачення» (п. 44 рішення, *Nuclear Tests, Australia v. France*; п. 47 рішення, *Nuclear Tests, New Zealand v. France*) [2, с. 267; 3, с. 472-473].

В рішеннях по справах «Про ядерні випробування» Суд вказав, що «Франція повідомила світові в цілому, в тому числі і заявнику, про свій намір дійсно припинити відповідні випробування. Вона мала припускати, що інші держави візьмуть до уваги ці заяви і будуть розраховувати на їх ефективність. Дійсність цих заяв та їх юридичні наслідки мають бути оцінені в загальному контексті безпеки міжнародної взаємодії та впевненості і довіри, які є такими важливими у відносинах між державами» (п. 51 рішення, *Nuclear Tests, Australia v. France*; п. 53 рішення, *Nuclear Tests, New Zealand v. France*) [2, с. 269; 3, с. 474].

Що дуже важливо, Міжнародний Суд у справах «Про ядерні випробування» зазначив важливе твердження стосовно принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань як основи обов'язкової сили односторонніх актів держав: «Один з основних принципів, що регулюють виникнення та виконання юридичних зобов'язань, незалежно від їх джерела, є принцип добросовісності. Довіра і впевненість є невід'ємними у міжнародному співробітництві, особливо у час, коли це співробітництво у багатьох сферах стає все більш необхідним. Так як саме правило «*pacta sunt servanda*» у праві договорів засновується на добросовісності, так і обов'язковий характер міжнародного зобов'язання, взятого односторонньою заявою. Так, зацікавлені держави можуть отримати визнання односторонніх заяв і

бути впевненими в них, та можуть вимагати, щоб зобов'язання, що виникли таким чином, поважалися» (п. 46 рішення, *Nuclear Tests, Australia v. France*; п. 49 рішення, *Nuclear Tests, New Zealand v. France*) [2, с. 268; 3, с. 473].

Таким чином, з цього твердження Міжнародного Суду можна зробити висновок, що Суд поширив дію принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань на односторонні акти держав.

Список використаних джерел:

1. Мельник Светлана Александровна. Односторонние акты государств в современном международном праве [Текст]: монография / С. А. Мельник. – О.: Фенікс, 2011. – 336 с. – Бібліогр.: С. 294-321. – 300 экз.
2. *Nuclear Tests (Australia v. France) // Judgement, ICJ, Reports.* – 1974. – P. 253-274 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/58/058-19741220-JUD-01-00-EN.pdf>.
3. *Nuclear Tests (New Zealand v. France) // Judgement, ICJ, Reports.* – 1974. – P. 457-478 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/59/059-19741220-JUD-01-00-EN.pdf>.

Хоружа А.В.

студентка,

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ЩОДО ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Сучасне міжнародне право перебуває під впливом глобалізації, яка модифікує політичну, економічну, інформаційну ситуації у світі, а тому безпосередньо зачіпає питання статусу суб'єктів міжнародного права, які є важливими акторами на міжнародній арені та відіграють чільну роль для кожної із вищезазначених сфер. Підтвердженням цього є статистичні дані, відповідно до яких зі 100 найбільших суб'єктів господарювання світу 51 – це транснаціональні корпорації (далі за текстом – ТНК) і 49 – державні підприємства [3]. Питання правосуб'єктності завжди залишалося однією з найважливіших тем для дискусій серед правознавців. Але, окрім таких суб'єктів як держави та міжнародні міжурядові організації, котрі наділені правотворчими функціями та

мають самостійний міжнародно-правовий статус, існують й інші, такі як: ТНК та індивіди, а також міжнародні неурядові організації, міжнародна правосуб'єктність яких залишається під сумнівом.

Метою цього дослідження є проблема визнання міжнародної правосуб'єктності ТНК в умовах світових трансформацій, а також широкої наукової та політико-правової дискусії.

Почнімо з того, що аспект правосуб'єктності ТНК та суперечки з цього приводу розпочалися ще за діяльності Вест-Індської компанії, а у 60-х рр. ХХ ст. набули ще більшої гостроти. Саме з початком другого періоду думки науковців набули більш точних формулювань: з'явилися прихильники та опоненти зазначеного питання [2, с. 98].

Так, одні правознавці були схильні до політичної точки зору, яка ґрунтувалася на думці, що визнання ТНК суб'єктами міжнародного права може зачіпати абсолютну правосуб'єктність держав. Згідно з цією думкою ТНК матимуть право укладати міжнародні угоди та встановлювати дипломатичні зносини на рівні з державами. З іншого боку, опоненти цієї гіпотези наголошують на тому, що ТНК не наділені здатністю брати участь у процесі створення норм міжнародного права, а тому не може бути й мови про обмеження функцій держави і ненадання з цього приводу ТНК статусу суб'єкта. Думку про те, що ТНК не є суб'єктами міжнародного права підтримують науковці I. Brownlie та A. Cassese, які зауважують, що міжнародною правосуб'єктністю наділені тільки держави. Багато науковців дотримується думки, що сам факт участі та співпраці з іншими суб'єктами міжнародного права та активної діяльності на міжнародній арені не є підставою для визнання міжнародної правосуб'єктності ТНК [4; 5, с. 103]. Так, науковець K. Nowrot є одним із прибічників такого твердження [9]. Це питання розглянув й P. Malanczuk, який підтримуючи думку своїх колег із цього приводу, зауважує, що ТНК не наділені міжнародними правами та обов'язками [8, с. 100].

Існують й інші наукові праці, в яких правознавці розглядають процес взаємодії на міжнародній арені, де співпрацюють не суб'єкти, а міжнародні актори або учасники таких відносин. Так, R. Higgins вважає, що міжнародне право – це «механізм», в якому не існує суб'єктів, а взаємодіють учасники, які наділені різним обсягом прав та обов'язків, до них належить і ТНК [6, с. 49]. Цю точку зору підтримують й науковці A. Clapham та J. Klabbers, останній зауважує, що правосуб'єктність не є тією межею, яку має перетнути учасник міжнародних відносин, перш ніж повноцінно розпочати співпрацю з іншими акторами на міжнародній

арені; замість цього, сам факт участі може цілком охарактеризувати цього учасника як такого, що наділений міжнародною правосуб'єктністю [7, с. 52].

Існують й інші концепції як, наприклад, «функціональної правосуб'єктності», яка пояснюється тим, що ТНК володіють обмеженою правосуб'єктністю в тому сенсі, що вона надана тільки задля досягнення цілей, обумовлених самими міжнародно-правовими нормами.

З іншого боку, розглядаючи фактичні дані, можна стверджувати, що ТНК мають права та обов'язки в міжнародному праві. Так, про надання міжнародної правосуб'єктності ТНК свідчить їх право участі в окремих міжнародних організаціях (зокрема, ЮНКТАД). Варто також зазначити, що Підкомісією із заохочення й захисту прав людини від 13.08.2003 року надане визначення ТНК, яке полягає в тому, що це суб'єкт економічної діяльності, котрий функціонує у двох чи більше країнах, тобто є не лише одна материнська компанія з чітко встановленою системою взаємодії з дочірніми компаніями та філіями, а мережа окремих юридичних осіб різної національності. Окрім цього, досить актуальним є питання ТНК у сфері міжнародного приватного права. Так, відповідно до ст. 13 Іранського закону про нафту від 1957 року, яким встановлюється, що у відносинах з ТНК застосовуються принципи міжнародного права [2, с. 98].

Таким чином, можна побачити, що ТНК наділені правом членства в міжнародних міждержавних організаціях і мають місце в системі міжнародних відносин, адже існує офіційне визначення терміну ТНК. А тому можна стверджувати про важливість визнання їх правосуб'єктності задля успішної взаємодії та співпраці з іншими організаціями та державами, на території яких вони виконують свою діяльність.

Повертаючись до питання «функціональної правосуб'єктності», варто звернути увагу на те, що ТНК можуть укладати угоди від свого імені, а тому мають певні права та обов'язки. Більшість науковців, зокрема Вольфганг Фрідман, вважають, що приватні корпоративні утворення, що є сторонами контрактів, які ускладнені іноземним елементом, мають право вважатися суб'єктами міжнародного права. Другим способом, за допомогою якого недержавне утворення отримує правосуб'єктність, є укладення договору чи угоди. До таких договорів належать: Конвенція ООН з морського права від 10.12.1982 р., Договір до Енергетичної хартії від 01.03.2002 р. тощо, усі ці міжнародні документи містять положення, які визначають права та обов'язки їх сторін, а тому виникає підстава стверджувати, що ТНК, які є їх учасниками, володіють міжнародною правосуб'єктністю нарівні з іншими

сторонами. І нарешті третім способом набуття правосуб'єктності є звичаєве право. Справа в тому, що договори у галузі інвестицій та кодекси поведінки, котрі є частиною звичаєвого права, безпосередньо стосуються корпорацій та припускають, що ТНК володіють низкою ознак, характерних для суб'єктів міжнародного права, це й може свідчити про надання їм правосуб'єктності (зокрема, «Керівні принципи Організації Економічної Співпраці та Розвитку транснаціональних підприємств») [1].

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що питання правосуб'єктності ТНК залежить від наявності трьох факторів, на підставі яких можна стверджувати про набуття недержавним утворенням міжнародних прав та обов'язків. До них належать: укладення контрактів, ускладнених іноземним елементом, договорів та угод; а також норми звичаєвого права. Але, попри встановлені на підставі досліджень науковців умови набуття правосуб'єктності, у міжнародному праві не існує єдиного підходу їх застосування для ТНК, який би був офіційно регламентований в межах його норм.

Список використаних джерел:

1. Сулейманов М. Р. К вопросу об обладании ТНК правосубъектностью [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://interactive-plus.ru/e-articles/350/Action350-118599.pdf>.
2. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Теліпко В. Е. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 608 с.
3. Anderson & Cavanaugh. The Rise of Global Corporate Power [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalpolicy.org/global-taxes/47211.html>.
4. Brownlie I. Principles of Public International Law [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ejil.org/pdfs/11/3/546.pdf>.
5. Cassese A. International Law in a Divided World. Oxford University Press: Clarendon, 1986. – 429 p.
6. Higgins R. Problems and Process: International Law and How We Use It. Clarendon Press: New York, 1994. – 295 p.
7. Klabbers J. An Introduction to International Institutional Law (2nd edition). Cambridge University Press: New York, 2002. – 438 p.
8. Malanczuk P. Akehurst's modern introduction to international law (7th edn). Routledge: New York, 1997. – 449 p.
9. Nowrot K. Reconceptualising International Legal Personality of Influential Non-State Actors: towards a Rebuttable Presumption of Normative Responsibilities Law [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.esil-sedi.eu/sites/default/files/Nowrot.PDF>.

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Байдак Ж.В.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х.

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАГАЛЬНІ ВЕКТОРИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В рамках всеохоплюючого процесу світової глобалізації позиції Європейського Союзу як наднаціональної організації з кожним роком посилюються дедалі більше. Вже тривалий час Україна намагається доєднатися до цієї спільноти. Проте шлях до Євросоюзу для України опосередкований численними реформами, і лише склавши на «відмінно» тест на відповідність європейським вимогам, наша країна зможе досягти наміченої мети.

Одним із лакмусових папірців успішності чи не успішності таких метаморфоз може послугувати запланована на 2030 рік доповідь України про результати і досягнення в рамках виконання Цілей сталого розвитку – ще однієї програми, до якої долучилася держава в рамках міжнародного співробітництва та процесу оздоровлення.

Україна намагається стати кращою: як для міжнародної арени так і для власних громадян. Цілі сталого розвитку в такій ситуації дозволяють одним пострілом вбити двох зайців. Цілі сталого розвитку (ЦСР) – це план ООН, прийнятий усіма країнами, щоб зробити кращим життя суспільства та окремих його індивідів. Всього передбачається досягнення 17 цілей, які відповідають трьом сферам життя, серед яких економіка та інновації, соціальний розвиток та екологія. Звичайно, це досить умовний поділ.

Ціль номер 16 цього програмного документа носить назву «Мир, справедливість та сильні інститути». Зокрема, досягнення цієї цілі передбачає також підвищення рівня довіри до суду та забезпечення рівного доступу до правосуддя [8, с. 114]. Індикаторами зазначено [8, с. 116]:

Таблиця 1

**Значення індикаторів досягнення цілей сталого розвитку
в області покращення судової системи**

	Рівень довіри громадян до суду, %	Рівень обізнаності громадян щодо права на безоплатну правову допомогу, %
2015 рік	5	-
2020 рік	35	70
2025 рік	45	80
2030 рік	55	90

«Забезпечення верховенства права, справедливе правосуддя та надання громадянам рівного доступу до правової допомоги є основою інституційної стабільності та наступності, що формують відносини довіри як наріжний камінь інклюзивної моделі розвитку. Низький рівень довіри до судової влади в Україні є наслідком високого рівня корумпованості цієї сфери, поширеної практики політичного тиску на суди та ухвалення політично вмотивованих рішень, низького рівня ефективності системи виконання судових рішень» – пояснюється в доповіді [8, с. 118]. Окрім того, в тому ж документі зазначається, що завершення повномасштабного реформування судової системи дозволить відновити довіру громадян до правосуддя [8, с. 119].

В межах такого невпинного руху «до примарного ідеалу» запроваджено масштабне реформування судової системи від реорганізації нижчих її ланок до впровадження складових елементів вищого рівня. Одним за таких прикладів створення нової ланки судової системи є Вищий антикорупційний суд, який зараз діє поки ще на стадії проекту.

Антикорупційний суд – досить дискусійне питання. Чи є в ньому потреба для українців та чи буде він виконувати своє безпосереднє призначення в процесі функціонування, чи ж його благородні цілі лишаться декларативними – це лише деякі з питань, що хвилюють кожного [6, с. 9]. Безперечною перевагою такої новели в судоустрої України є створення спеціалізованих судів дозволить ізолювати Національне антикорупційне бюро та його справи від звичайних судів, зважаючи на високий рівень їх корумпованості [5, с. 84]. Антикорупційна гілка судів дозволить правосуддю в нашій країні нормально функціонувати. Звичайно за умови, що ідеальні декларативні ідеї будуть належним чином застосовані на практиці. Світовий досвід демонструє підвищену ефективність такого інституту. Проте нинішній проект

антикорупційного суду в багатьох моментах не ідеальний і потребує доопрацювання.

Процес реформування судової системи передбачає глобальні докорінні зміни усієї нині існуючої судової системи України. Так, у грудні 2017 року припинив своє існування Верховний суд України, до складу якого входили Вищий адміністративний суд, Вищий господарський суд і Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ. Його місце відтепер посів Верховний суд. І хоч назва лишилася практично ідентичною, спостерігаються відмінності в організаційній структурі та в обсягу повноважень.

Передбачається також введення «електронного суду», що додасть додаткової зручності для пересічних громадян. Впровадження системи, яку ще називають електронним доступом до правосуддя, розпочалось наприкінці 2017 року і має основним завданням покращення умов роботи працівників судів, а також забезпечення швидкого і зручного доступу громадян до інформації про рух судової справи, час і місце її розгляду, обміну процесуальними документами між судом та учасниками судового процесу із застосуванням електронного цифрового підпису. Основна мета проекту «Електронний суд» полягає в налагодженні процесу оперативного обміну інформацією в електронному вигляді між судовими установами, учасниками судового процесу, а також іншими державними структурами з метою забезпечення справедливого та неупередженого правосуддя в Україні [7].

Ще одним явищем судової реформи є ліквідація місцевих судів та створення замість них окружних. Цей процес проілюстровано відповідними указами Президента, згідно яких на території України буде ліквідовано 117 районних судів, на заміну яким буде створено 50 окружних судів [4], а замість 25 ліквідованих міських районних судів утворюється 25 окружних судів [3]. Укази Президента торкнулись також і апеляційних судів – в Україні ліквідується 27 апеляційних судів і замість них буде створено 26 апеляційних судів в округах [1]; також передбачена ліквідація 27 господарських судів і створення замість них 27 окружних господарських судів [2].

Реформування судової системи тягне за собою і відповідне внесення змін до нормативно-правових актів. Так, в дію вступили новий Кодекс адміністративного судочинства України, Кримінально-процесуальний кодекс та Цивільний процесуальний кодекс. Окрім того зміни було внесено і до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Задля нормального функціонування новостворених складових судоустрою

було також прийнято ряд спеціальних підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на заповнення прогалин у правовій регламентації новоутворених структур.

Яка роль Європейського Союзу в цьому процесі? Переважно наглядова. Своїми численними рекомендації органи Євросоюзу наставляють Україну «на шлях істини». Євросоюз ініціює створення нових структур(зокрема гілку антикорупційної судової системи), адже має фінансові важелі впливу на уряд України, а також координує процес їх створення.

Чи допоможе судова реформа досягти цілей сталого розвитку а у перспективі скласти іспит на відповідність європейським стандартам на відмінно – покаже час. В будь-якому випадку таке реформування йде на користь пересічним громадянам та допомагає на державному рівні у боротьбі з досі не вирішеними проблемами.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах» від 29 грудня 2017 року № 452.
2. Указ Президента України «Про ліквідацію господарських судів та утворення окружних господарських судів» від 29 грудня 2017 року № 453.
3. Указ Президента України «Про ліквідацію та створення місцевих загальних судів» від 29 грудня 2017 року № 450.
4. Указ Президента України « Про ліквідацію та утворення місцевих загальних судів» від 29 грудня 2017 року № 449.
5. Anti-Corruption Reforms in Ukraine. Round 3 Monitoring Anti-Corruption Action Plan: report adopted at the ACN meeting on 24 March 2015 at the OECD in Paris.
6. Байдак Ж. В. Антикорупційний суд в Україні: бути чи не бути? // Актуальні питання сьогодення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2018 року у м.Вінниця: зб.наук.праць «ЛОГОС» / відп. за випуск Голденблат М. А. // ГО «Європейська наукова платформа». – Обухів: Друкарня «Друкарник», 2018. – Т. 1. – С. 9-12.
7. «Електронний суд»: його особливості і перспективи [Електронний ресурс] // Закон і Бізнес – Режим доступу до ресурсу: http://zib.com.ua/ua/82094-elektronniy_sud_yogo_osoblivosti_i_perspektivi.html.
8. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Цілі сталого розвитку:Україна. Національна доповідь 2017.

Гаврилюк М.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х.

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У Конвенції ООН про права дитини, наголошується, що при здійсненні правосуддя щодо дітей, повинні бути забезпечені їх права, створені умови для перевиховання, розвитку, виключення подальшого процесу криміналізації дитини. У теперішній час не у всіх країнах світу створена система органів для здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, але все ж таки існують країни де введено інститут ювенальної юстиції [1].

Але, що ж таке ювенальна юстиція? Ювенальна юстиція – це система державних і муніципальних, судових, правоохоронних органів, освітніх і виховних установ, правозахисних і громадських організацій, що на основі права та медико-соціальних і психолого-педагогічних методик здійснюють попередження правопорушень дітей та проти дітей, правосуддя щодо дітей, захист їхніх прав, свобод та інтересів, а також ресоціалізацію дітей [2]. Дослівно цей термін перекладається з латині як «правосуддя для юнаків». Зародився він в 70-і роки XIX століття в США, а пізніше отримав розвиток в Великобританії. Саме там в 1908 році прийняли цілу низку законів, спрямованих на відносини з судом дітей і молоді. Пізніше тим самим шляхом пішла і Франція, а за нею і решта Європи.

Багато в чому це було зроблено через те, що в Парижі, Нью-Йорку і Лондоні, саме дитяча і підліткова злочинність досягла просто загрозливих величин. Західне суспільство стало боятися неповнолітніх злочинців, причому найчастіше більше, ніж дорослих, оскільки саме підлітки діяли з особливою жорстокістю, йдучи на вбивство там, де досвідчений злочинець обмежився б простими погрозами.

Юристи тих років розуміли, що через посилення права нічого не зміниться – малолітні злочинці в'язниць не боялися, а стратити їх в ті, вже досить цивілізовані часи все-таки вже здавалося непередбачуваним. Тому правозахисники стали шукати інші способи боротьби з неповнолітніми злочинцями.

У ХХ столітті в Європі на підлітків почали впливати через родини. Тобто, впливати на юних порушників закону, шляхом піклування і виховання. Таким чином, на думку педагогів тих років, а саме вони і грали вирішальну роль в появі сучасної ювенальної юстиції, у підлітків повинна була змінитися моральна мотивація.

Наразі, більшість країн Європи починає вводити інститут ювенальної юстиції, як спосіб не тільки захисту дітей та підлітків, але і як одну з форм запобігання вчинення злочинів неповнолітніми.

Наприклад, У Франції, ювенальна юстиція охоплює всі стадії правосуддя – від слідства до виконання виховних заходів або контролю за виконанням покарання у відношенні неповнолітнього. Факт затримання в поліції неповнолітнього, який вчинив правопорушення, повідомляється ювенальному прокурору (така посада є при великих ювенальних судах) або звичайному прокурору (в невеликих судах). Прокурор зустрічається з неповнолітнім і зв'язується з ювенальним суддею, щоб вирішити подальшу долю підлітка: вилучити його з родини, помістити під нагляд або тимчасово ув'язнити. Всі допити неповнолітнього фіксуються на відеокамеру, а також обов'язковою умовою є присутність адвоката.

В Німеччині ювенальна юстиція пройшла довгий історичний шлях розвитку. Головними джерелами кримінального права неповнолітніх є Федеральна і земельні конституції, а також Закон Німеччини «Про правосуддя для неповнолітніх». Законодавство Німеччини щодо неповнолітніх направлено на виховання неповнолітніх, а не на залякування. У Кримінальному кодексі Німеччини описані дії неповнолітніх, за які вони підлягають притягненню до кримінальної відповідальності. Дії, які не описані в Кримінальному кодексі, не підлягають покаранню. Рішення про винесення покарання або залишення молодого громадянина без покарання виносяться в ході судового розгляду.

У Швеції, як і в інших скандинавських країнах, існує ювеналістика, але немає відокремлених ювенальних судів. При їх відсутності, суть ювенальної юстиції тут полягає в дуже сильній ролі соціального працівника і його активної участі в ході розслідування і суду над неповнолітнім. Залежно від тяжкості злочину суд направляє підлітка на термін від 14 днів до 4 років в соціально-реабілітаційний центр (альтернатива в'язниці), і термін його ізоляції вже не може бути змінений. Незважаючи на те, що в Швеції немає окремих ювенальних судів, тут є ювенальні прокурори, що представляють обвинувачення у справах, щодо неповнолітніх.

В результаті розгляду такого правового інституту як ювенальна юстиція, можна дійти висновку, що загальний вектор напрямку розвитку в даній галузі права європейських країн – відхід від каральної функції кримінального переслідування на користь відновлювального правосуддя, гуманізації покарання і відповідальності по відношенню до неповнолітніх правопорушників [3].

Інститут ювенальної юстиції у країнах Європейського Союзу знаходиться на стадії розвитку та самовдосконалення. А отже, у недалекому майбутньому система ювенальної юстиції повинна функціонувати у всіх розвинутих країнах Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй Про права дитини 1989 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. Крестовська Н. Міфи про ювенальну юстицію. Журнал Верховної Ради України «Віче» № 15, серпень 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/2126/>.
3. Молдаванов К. В., Чебыкина К. Л. Сравнение моделей ювенальной юстиции и систем пробаций для молодых правонарушителей на примере некоторых стран Европейского Союза // «Молодой ученый» № 10, 2014 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://moluch.ru/archive/69/11934/>.

Мукосєєва А.С.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х.

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

АНАЛІЗ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА ПРИКЛАДІ КІПРУ

Корупція в ЄС досягла колосальних розмірів – про це свідчать звіти відомств Європейського Союзу [2]. Безліч фактів корупції зафіксовано в окремих європейських країнах і стало надбанням засобів масової інформації та громадськості.

Корупція – термін, що позначає використання посадовою особою владних повноважень і довірених йому прав, а також пов'язаних з цим

офіційним статусом авторитету, можливостей, зв'язків з метою особистої вигоди, що суперечить законодавству і моральним установкам.

Кіпр є однією з країн, що входять до складу Європейського Союзу. За останні п'ять років уряду Кіпру вдалося вивести економіку держави на новий, більш високий рівень. Одними з важливих досягнень в процесі реформування є рішучі заходи щодо боротьби з корупцією в державних органах країни (вперше з 1960 року).

На даний момент, Кіпр займає друге місце в рейтингу країн, керівники компаній яких часто стикаються з випадками корупції і хабарництва. Таких на Кіпрі виявилось 82% [3].

Більшість кіпріотів впевнені, що в економічній кризі винні корупціонери, і що саме суспільство (тобто вони самі) дозволило корупції розквітнути пишним цвітом. На думку громадян, одним з головних чинників існування корупції в країні є безкарність. До трійки найбільш корумпованих, на думку кіпріотів, входять банкіри, політики і представники місцевої влади. 150 мільйонів євро – в стільки щорічно обходиться корупція кіпрським платникам податків.

За словами глави Міністерства юстиції, в 24 кіпрських законах є в тому чи іншому вигляді згадки про антикорупційні заходи, проте єдиного пакету законів, спрямованих на боротьбу з корупцією, на острові досі немає. Уряд намагається сформувати єдиний пакет законів.

У зв'язку з цим, міністр юстиції і громадського порядку Республіки Кіпр Іонас Ніколау представив два законопроекти. Один з них передбачає створення незалежного антикорупційного комітету, мета якого – відстежувати джерела грошей, що надходять на рахунки чиновників і партій, а також витрати кандидатів у депутати і службовців усіх рівнів, які працюють у державному секторі. Другий документ юридично оформить систему лобювання інтересів приватних осіб, компаній і корпорацій.

Створюваний кіпрською владою антикорупційний комітет буде складатися з трьох осіб. У його розпорядженні буде штат помічників. Представники наглядового комітету отримують доступ до будь-якої інформації та баз даних, якщо мова буде йти про рішення, прийняті органами влади.

Мета комітету – збір, перевірка та аналіз інформації, що стосується діяльності державного сектору, на предмет причетності до можливих махінацій і корупційним схемам. Члени комітету відстежуватимуть підозрілі дії чиновників і бізнесменів, вивчатимуть їх і на підставі отриманих даних складатимуть доповіді. Звіт про свою діяльність комітет представлятиме на розгляд Парламенту і Кабінету міністрів кожні три місяці, а на розгляд Президента – щорічно.

Якщо комітет визнає, що та чи інша дія може виявитися кримінальним злочином, то доповідь з зібраними доказами буде переправлятися в Генеральну прокуратуру. Саме Генеральний прокурор буде приймати рішення про порушення кримінальної справи. Поза компетенцією антикорупційного комітету будуть питання безпеки держави, оборони та зовнішня політика. Той, хто свідомо надасть комітету невірні дані, може бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Покаранням за неправдиву інформацію може стати тюремне ув'язнення на три роки максимум і (або) штраф до 30 000 євро.

Лобіювання – вид діяльності, що полягає у впливі з боку фізичних осіб і представників приватних компаній на органи влади або органи місцевого самоврядування з метою домогтися прийняття (або неприйняття) ними певних рішень.

Ще одне завдання антикорупційного комітету, на нашу думку, – складання реєстру осіб, компаній, груп і корпорацій, які б лобіювали ті чи інші інтереси. Згідно із законопроектом, лобіювання буде юридично законною дією. Однак про представлення інтересів тієї чи іншої групи осіб, компаній або корпорацій необхідно буде повідомити владу. Будь-кому, хто «забуде» про це повідомити, загрожує тюремне ув'язнення до двох років і (або) штраф до 20 000 євро.

Міністерство юстиції Кіпру планує провести консультації з представниками різних верств суспільства за змістом двох законопроектів, а потім передати їх в юридичний департамент, який перевірить документи на відповідність національним, європейським і міжнародним законам. Після цього два законопроекти будуть переправлені на затвердження в Парламент.

За сучасних умов прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку країни, негативно впливають на всі сторони суспільного життя.

На жаль, на Кіпрі досі немає єдиного законодавчого акту, який регулював би відносини в сфері протидії корупції. У зв'язку з цим ведеться розробка двох законопроектів, які мають за свою мету – боротьбу з корупцією.

Таким чином, створення Антикорупційного комітету є надзвичайно важливим кроком для влади Кіпру, який має дійсні шанси тримати під контролем економічну ситуацію країни та не допускати корупції. Система лобіювання також матиме важливе значення та буде допоміжним компонентом для функціонування Антикорупційного Комітету.

Список використаних джерел:

1. Дела Порта Д. Брудні оборудки: учасники, ресурси та механізми політичної корупції / Д. Дела Порта, А. Ванучі. – К.: К.І.С., 2006 – 302 с.
2. Крістіан Моос, член ЄЕСК. Внутрішній звіт про антикорупційні заходи в Європі: сфери діяльності, досвід, інструменти, 11 лютого 2016 року.
3. Рівень корупції на Кіпрі просто «неймовірний» / Європа Кіпр, Стаття, 4 грудня 2017 року.
4. Романюк Б. В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією / Б. В. Романюк // Наук.-практ. журн. – 2009. – № 21. – С. 9-16.
5. Тіньков А.Л. Особливості протидії політичній корупції в країнах ЄС / Стаття – С. 9.

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Брижко Є.М.

студентка,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ПАРИЗЬКА КЛІМАТИЧНА УГОДА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ЕЛЕМЕНТ НА ШЛЯХУ ДО ПОРЯТUNKУ ЕКОЛОГІЇ

Як часто у повсякденному житті ми чуємо про глобальне потепління? Чи не щодня. Найбільш гостро це питання почало висвітлюватись у засобах масової інформації з другої половини ХХ століття і досі займає одні з найвищих позицій. Така картина спричинена максимальною актуальністю даної проблеми, оскільки від її вирішення залежить, без перебільшення, подальша доля всього людства. На думку екологів основною причиною глобального потепління є надмірні викиди у повітря вуглекислого газу (CO₂) і метану (CH₄), які призводять до парникового ефекту [1]. Саме через це почали з'являтися не тільки місцеві, а і світові програми, що спрямовані на зменшення ступеня забруднюваності навколишнього середовища.

На сьогоднішній день основною програмою зі збереження клімату є Паризька угода, що була прийнята на Конференції ООН з питань клімату 12 грудня 2015 року та ратифікована Україною 14 липня 2016 року.

В угоді зазначено, що вона набере чинності (і, таким чином, стане повністю ефективною) лише тоді, коли 55 країн, які виробляють принаймні 55% світових викидів парникових газів ратифікують, приймуть, схвалять або приєднаються до угоди [2]. 1 квітня 2016 року Сполучені Штати та Китай, які разом охоплюють майже 40% світових викидів, видали спільну заяву, що підтверджує намір обох країн підписати Паризьку угоду про клімат [3].

175 сторін (174 держави та Європейський Союз) підписали угоду на першу дату відкриття для підписання. Після ратифікації Європейським Союзом Угода отримала достатню кількість учасників для набрання чинності з 4 листопада 2016 року [2].

І попри подальшу заяву президента Сполучених Штатів Америки Дональда Трампа про вихід США зі складу країн-членів, зробити це

можливо не раніше, ніж 4 листопада 2020 року, про що зазначено у статті 28 Паризької угоди [4].

Учасники оголосили, що пік емісії CO₂ має бути досягнутим настільки швидко, наскільки це буде можливим [5].

Однією з найголовніших цілей є утримання зростання середньої світової температури на рівні значно нижче +2 °C від доіндустріальних рівнів та спрямовувати зусилля на обмеження зростання температури до +1,5 °C від доіндустріальних рівнів, оскільки це значно зменшить ризику зміни клімату та впливи на них.

Для підтвердження результатів роботи, виконаної згідно з угодою у 2023 Конференція Сторін повинна провести перше глобальне підведення підсумків, що слугуватиме інформаційним підґрунтям для подальшої співпраці та підтримки. Далі підведення підсумків має проводитися кожні 5 років [4].

Проте Паризька угода була не першим міжнародним договором, спрямованим на боротьбу з надмірним забрудненням. 11 грудня 1997 року було прийнято Кіотський протокол, суть якого полягала в обмеженні викидів в атмосферу парникових газів. Головною умовою для початку його дії була ратифікація країнами, які відповідають щонайменше як за 55% викидів і для набрання такої кількості знадобилося більше 6 років. Протокол вступив у дію 16 лютого 2005 року.

У цьому проявляється перша перевага Паризької угоди – успішний процес ратифікації, оскільки при зазначених 55% її вже ратифікували країни, які виділяють щонайменше 87% світових викидів. Таким чином був дотриманий один із основних принципів глобальної кліматичної політики – охоплення угодою всіх країн-продуцентів викидів. Але попри таку вдалу ратифікацію Паризька угода прийде на зміну Кіотському протоколу тільки у 2020 році [2].

Втім були плюси, які фактично стимулювали країни зменшувати викиди навіть до дозволеної норми. Такі країни користувались так званими «квотами» і могли продавати цей надлишок тим учасникам протоколу, які мали значні понаднормові перевищення. Країни, що розвиваються у даний спосіб могли отримати додаткове фінансування на розвиток енергозберезувальних технологій.

Україна теж отримувала такі кошти, які частково були використані на придбання електромобілів для правоохоронних органів. Тим самим значно зменшилися викиди від дизельних та бензинових автомобілів, з якими Європа зараз веде активну боротьбу.

Та якщо для одних країн це було безперечним плюсом, то у розвинених країнах зі стабільною економікою це давало певну вседозволеність – скуповуючи невикористані надлишки інших країн, можна було ніяким чином не впливати на промисловість, яка забруднює повітря. Крім того, гроші, які виділялися далеко не завжди використовувалися належним чином.

Екологи пророкують світле майбутнє для Паризької угоди та висвітлюють думку, що за її допомоги дійсно можна зупинити процес глобального потепління, але для цього надзвичайно важливою залишається як поодиначне виконання поставлених зобов'язань, так і міжнародна співпраця.

Список використаних джерел:

1. Глобальне потепління: [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу: Глобальне потепління.
2. Paris Agreement [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу: Paris Agreement.
3. Список країн за викидами вуглекислого газу [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу: Список країн за викидами вуглекислого газу.
4. Паризька угода від 14.07.2016 р. № 995_161 [Електронний ресурс] – Режим доступу: Паризька угода.
5. Емісія [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу: Емісія.

Осадчук К.О.

студентка,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ОРЕНДНІ ЗЕМЕЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Становлення орендних земельних відносин розпочалося з проголошенням незалежності України. Цьому сприяла постанова Верховної Ради Української РСР від 18.12.1991 року «Про земельну реформу», в якій всі землі України стали об'єктом земельної реформи та передбачалася їх передача підприємствам і громадянам у постійне

володіння. Після проведення розпаювання сільськогосподарських угідь широкого розвитку набула оренда земельних часток (паїв) на основі Указу президента України від 10.11.1994 р. «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва». З прийняттям Земельного кодексу України та Закону України «Про оренду землі» створено законодавчо-правову базу орендних земельних відносин, що дало змогу використовувати їх під час створення агрооб'єднань. Проте деталізація правового регулювання не справила очікуваного позитивного впливу на відносини оренди землі. Адже, оренда землі – це складне і багатогранне явище.

Сучасні земельні відносини в Україні мають певні особливості. Перш за все, наявність великої кількості землевласників внаслідок розпаювання земель. Наслідком є те, що основою залучення землі до сільськогосподарського обороту стали орендні земельні відносини. У цілому площа сільськогосподарських земель становить 42,7 млн. га, або 70% площі усієї території країни. Ефективність аграрного виробництва залежить від організації орендних земельних відносин. Завдяки одержанню орендодавцями відповідної орендної плати досягається їх матеріальна підтримка. В сільському господарстві України орендні відносини є домінуючими. Більшість селян реалізує своє право на землю за допомогою орендних відносин з аграрними підприємствами та суб'єктами господарювання [2].

Орендні земельні відносини мають надзвичайно важливе значення для соціально-економічної сфери України. Це пояснюється насамперед тим, що наша держава є аграрною країною, а тому даний сектор економіки потребує особливої уваги.

Відповідно до легального визначення оренда землі – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності [1].

У розвитку орендних земельних відносин зацікавлені як власники земельних ресурсів так і орендарі, адже для них вона має надзвичайно важливе значення. Для підприємців, які не мають достатньо коштів на купівлю землі, оренда є надійним інструментом збільшення обсягів землекористування. Вагомою причиною, яка спонукає селян здавати землю в оренду, є неспроможність самотійно її обробляти через відсутність коштів на придбання техніки та інших ресурсів.

Фактично, за час проведення земельної реформи в Україні була реалізована державна політики, що спрямовувалась на соціалізацію

сільськогосподарських земель – їх порівняно рівний перерозподіл проміж колишніх працівників КСП. Нині власниками земельних часток (паїв) переважно стали сільські мешканці, які не мали досвіду самостійного ведення товарного сільськогосподарського виробництва, а також не мали для цього відповідних матеріально-технічних засобів, фінансових ресурсів, освіти та підприємницьких навичок. Сільськогосподарська виробнича діяльність типового українського селянина переважно обмежується присадибною земельною ділянкою, яка використовується для продовольчого забезпечення власника та членів його родини [5, с. 19].

Таким чином, земельні відносини у аграрному секторі економіки України вимушено набули орендного характеру, адже власники земельних часток (паїв) самостійно майже не займаються сільськогосподарською виробничою діяльністю на безоплатно одержаній ділянці (земельному паї), а основними землекористувачами на умовах оренди стали сільськогосподарські підприємства, що у переважно утворювалися на теренах колишніх КСП.

З огляду на обмежені матеріальні ресурси у власників земельних часток (паїв), а також неможливість їх продажу практично єдиним способом існування дрібних власників на селі залишається передача земельних ділянок в оренду. Цією ситуацією користуються орендарі, визначаючи умови та занижену вартість орендної плати. Для прикладу в Україні орендна плата є значно нижчою порівняно з розвиненими країнами. Середній розмір орендної плати у 2017 році на рік становив 1093 грн. за 1 га. Орендна плата за землі сільськогосподарського призначення у світі є високою, зокрема у Німеччині, Нідерландах та Данії вона становить більше 200 євро за 1 гектар ріллі, у США – до 10 відсотків ринкової вартості, або 350-400 доларів США за 1 га; у Канаді на оплату оренди витрачається 40-45 відсотків вирощеного врожаю, у Франції – до 1/3 врожаю. Із підвищенням ефективності аграрного виробництва та зростанням економічного становища орендарів розмір орендної плати повинен зростати, оскільки визначальним критерієм земельної власності є не сама наявність земельної ділянки, а дохід, який можна з неї отримати [8, с. 140].

Відносини між орендодавцем та орендарем необхідно регулювати за допомогою законодавчих актів. Однак, на практиці інколи виникають проблеми саме через недосконалість нормативно-правової бази орендних земельних відносин.

Головним завданням у розвитку орендних земельних відносин в Україні є: формування відповідного конкурентного орендного середовища; дотримання сторонами умов договірних зобов'язань; удосконалення відносин між власниками і орендарями у питаннях розмірів, форм та повноти виплати орендної плати; підтримання родючості та раціонального використання орендованих земель тощо [2, с. 13].

Орендні відносини в нашій державі наразі не характеризуються достатньо високою соціально-економічною та екологічною ефективністю. Тому, на наш погляд, в Україні на сучасному етапі розвитку, коли орендні відносини залишаються переважною формою земельного обігу, варто запровадити дієвий механізм державного регулювання оренди землі, спрямований на забезпечення ефективного землекористування та вирішення соціальних проблем сільського населення.

Попри позитивну динаміку економічних показників сільського господарства як галузі економіки України, можна констатувати приховану кризу орендних відносин у сільськогосподарському землекористуванні. Внаслідок проведення земельної реформи та приватизації земель колективних сільськогосподарських підприємств земельні частки (паї) одержало лише близько 15% населення України та менше половини сільських жителів. Власники виділених в натурі (на місцевості) земельних часток (паїв) переважно не використовують їх самостійно і, натомість, передають свої ділянки у оренду суб'єктам господарювання.

Соціалізація та перерозподіл сільськогосподарських земель та їх відчуження від селянина у процесі орендного землекористування стають головною причиною поступової соціально-економічної деградації сільських територій.

Вагомою причиною, що спонукає селян здавати землю в оренду, є неспроможність самостійно її обробляти через відсутність техніки та інших ресурсів і коштів на їх придбання.

Запровадження регульованого ринку земель сільськогосподарського призначення має стати важливим кроком на шляху формування ефективного власника земель сільськогосподарського призначення – сільського жителя, що індивідуально або разом із членами сім'ї займається агробізнесом. Звичайно, становлення селян як ефективних власників земель слід розглядати як еволюційний процес, що може тривати десятиріччя, але цілеспрямована та виважена державна політика у сфері земельних відносин має стати важливою передумовою цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оренду землі». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/161-14>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2017 року № 413 «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>.
3. Шибаніна О. В. Орендні земельні відносини: сучасний стан та основні напрями удосконалення / О. В. Шибаніна // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 7-13.
4. Антіпова Л. І. Оренда землі з погляду на породжуваних нею відносин / Л. І. Антіпова // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 9-15.
5. Саваріна І. П. Формування орендної плати за майно та землю в регіон / І. П. Саваріна // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 18-21.
6. Бойко Л. М. Нормативно-правове забезпечення орендних відносин у сільському господарстві України / Л. М. Бойко // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 11. – С. 66-69.
7. Філаткін С. М. Правове регулювання та сучасний стан розвитку орендних земельних відносин в Україні / С. М. Філаткін // Агроінком. – 2011. – № 4-6. – С. 45-47.
8. Данкевич А. Є. Світовий досвід оренди земель / А. Є. Данкевич // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 138-144.
9. Юхименко О. М. Розвиток орендних відносин в аграрному секторі економіки / О. М. Юхименко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 18-21.

Рибаківа О.А.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК СПОСІБ ПЛАНУВАННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Зонування земель є правовим інститутом земельного права, який побудований на нормах земельного та містобудівного законодавства. Різні аспекти цього явища знайшли своє відтворення у різних за своєю юридичною силою нормативно-правових актах. Однак, існування низки проблем пов'язаних із узгодженням правових режимів різних категорій земель не дозволяють ефективно функціонувати зонуванню.

Проблематикою питання зонування земель, в межах населених пунктів зокрема, займалися такі вчені-правознавці, як: Г. І. Балюк,

А. П. Гетьман, О.І. Заєць, Є. О. Іванова, І.В. Ігнатенко, Н. Л. Ільїна, Н. В. Ільків, А. М. Мірошніченко, В. Л. Мунтян, В. В. Носік, В. М. Правдюк, А. І. Ріпенко, та ін. Проте, дослідження зонування земель, як способу планування їх використання розкрито не в повній мірі.

Планування використання земель є одним із способів планування території, яке реалізується органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади за допомогою здійснення системи заходів для раціонального управління земельними ресурсами, а також поглиблення земельної реформи [4, с. 72]. У процесі планування територій беруться до уваги вимоги щодо її використання з урахуванням людського фактору, який проявляється у безпеці для здоров'я людей, довкілля та розвитку суспільства.

Територіальне планування територій в межах населених пунктів може відбуватись таким способом, як зонування земель. При зонуванні земель встановлюються вимоги щодо допустимих видів забудови та іншого використання земельних ділянок у межах окремих зон (ч. 1, 2 ст. 180 ЗКУ) [1]. Важливою є думка І. В. Ігнатенка з цього питання, де він стверджує, що по суті формулювання зазначеної норми виглядає чужорідним по відношенню до інших норм ЗК України, оскільки ані поняття «землі населених пунктів», ані поняття «зонування» більше не використовуються в ЗКУ [2, 26].

Поняття зонування земель в межах населених пунктів розглядається в декількох аспектах, таких як:

- інструмент планування управління та розвитку територій;
- один із способів визначення правового режиму земель;
- як спосіб встановлення обмежень щодо характеру використання земельних ділянок [2, с. 31]. Деякі правознавці визначають це поняття (зонування) як принцип екологічного права [3].

Регулювання зонування земель в межах населених пунктів на законодавчому рівні здійснюється на основі Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [5].

На противагу цьому у ЗКУ ст. 19 визначено, що землі України за основним цільовим призначенням поділяються на категорії [1]. Такий принцип поділу є основним у науці земельного права. Однак, він є застарілим для ефективного та раціонального використання земель, оскільки, відбулися суттєві зміни як, наприклад, у формі власності на землю (майже всі землі за радянських часів належали державі), сьогодні, за ринкових умов ми спостерігаємо різноманіття форм власності. Тому,

вважаємо за доцільне здійснювати поділ земель не за категоріями і цільовим призначенням, а за системою зонування.

Необхідність такого рішення, як зміна категорій земель на зонування, зумовлена рядом причин:

- неможливість використання земельної ділянки за декількома видами цільового призначення, коли на практиці виникає така можливість, оскільки Земельним кодексом України передбачено лише одне цільове призначення для земельної ділянки;

- складність зміни цільового призначення призводить до створення умов для корупції, та обмежує використання земель;

- не в повній мірі визначений правовий режим кожної категорії земель у законодавстві України, так, як на практиці це дуже складно зробити, з урахуванням, що весь земельний фонд України поділений на 9 категорій земель;

- деякі землі поділені на категорії не за цільовим призначенням, а за суб'єктом їх використання, наприклад, землі транспорту [7].

Виділення тотожних зон в свою чергу дозволить встановити правовий режим для кожної конкретної зони шляхом визначення заборон або збільшення суми податків. Тобто створення умов де використання земельної ділянки можливе лише у відповідності до вимог, які визначені спеціально для неї.

Звичайно, такий підхід потребує змін не тільки в ЗКУ, й в земельному законодавстві в цілому, що є надзвичайно складним і тривалим процесом. Тому, можливий варіант співіснування цих двох систем одночасно до поки одна не прийде на зміну іншій.

Зонування передбачає поділ земель в межах населеного пункту на зони: житлова, промислова, комерційна, рекреаційна та ін., це дозволяє планувати господарську діяльність та дозволяє врахувати суспільні інтереси у сфері використання земель [6].

Відповідно до норм закону (ст. 18) [5] генеральний план населеного пункту є основою для зонування території з метою визначення умов та обмежень використання території для містобудівних потреб у межах визначених зон.

В той час, як зонування є засобом реалізації рішень, які затверджені в Генеральному плані. Оскільки, зонування дозволяє встановити можі використання земель відповідної зони, а не земельної ділянки окремо. Використання земельної ділянки при зонінгу не обмежується її цільовим призначенням, а має відповідати функціональному статусу цієї ділянки. Це дозволяє власникові вільно розпоряджатись своєю земельною

ділянкою, а не бути обмеженим заборонами та приписами, які перешкоджають регулювати та планувати використання земель.

Важливим фактом є виділення природно-сільськогосподарського районування – поділу території з урахуванням природних умов та агробіологічних вимог сільськогосподарських культур (ч. 1 ст. 179 ЗКУ) [1], що є базою для більш ефективного використання сільськогосподарських угідь (врахування природних умов) та надає можливість проводити оцінку землі та розробляти землевпорядну документацію.

Варто відмітити, що районування земель є іншою категорією ніж зонування, так як передбачає поділ земель, як об'єкта засіб аграрного виробництва, в той час як об'єктом зонування виступає земельна територія як операційний базис, місце проживання, виробничої діяльності людини тощо [2, с. 52].

Отже, з усього вище зазначеного можна зробити висновок, що перехід від поділу земель за категоріями до системи зонування дозволить внести зміни у порядок планування використання земель в межах населених пунктів через обґрунтований поділ земель, окреслення меж земель та визначить, з огляду на придатність земель, спосіб землекористування, а також дозволить власникам земельних ділянок в умовах ринкової економіки не бути заручником встановлених приписів і норм, які були актуальним за радянських часів, коли власником земель була держава.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.
2. Ігнатенко І. В. Правові засади зонування земель у межах населених пунктів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / І. В. Ігнатенко; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2014. – 213 с.
3. Коментарий к Федеральному закону: от 14 марта 1995 г. № 33-ФЗ «Об особо охраняемых природных территориях» [Электронный ресурс] / [под ред. О. Л. Дубовик]. – Режим доступа: <http://www.lawmix.ru/commlaw/145/>.
4. Кубах С. М. Організація територіального планування на сучасному етапі розвитку земельних відносин / С. М. Кубах // Землевпорядний вісник. – 2001. – № 4. – С. 70-73.
5. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.
6. Проблеми земельної політики України і шляхи їх розв'язання: позиції експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD107_ukr_4.pdf.
7. Мірошніченко А. М. Земельне право України: підручник / А. М. Мірошніченко. – К.: Алерта, 2009. – 712 с.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Бавровський О.М.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА

Після внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України з'явилося чимало питань, які потребують нового пояснення та переоцінки тих відносин, на які поширюється їх дія. Таким проблемним питанням постало внесення до параграфу «Інші учасники судового процесу» нового учасника, якого законодавець визначає як «Експерт з питань права». Регламентація статусу цього учасника є недосконалою та, як наслідок, неодмінно стане каталізатором при застосуванні цих положень на практиці.

В нормах закону зазначається, що експертом з питань права може бути особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем в галузі права. Спершу спробуємо з'ясувати, що хотів сказати законодавець визначаючи цього учасника «визнаним фахівцем в галузі права». В законодавстві не вказується який саме науковий ступінь повинна мати особа; в якій сфері права повинен бути цей ступінь, і кого саме потрібно вважати «визнаним фахівцем в галузі права». В той час постає питання, хто саме підходить на місце експерта? Можливо це юрист з багатовіковим досвідом, який визнаний, наприклад, серед свої колег? Чи це викладач з університету, який має відповідний науковий ступінь та низку наукових публікацій? Потрібно також розуміти, що залучення експерта однією із сторін може бути оскаржено іншою стороною.

Також незрозумілим є те чому законодавець обмежив залучення в якості експерта юридичної особи. У свою чергу виходячи із ситуації яка існує на сьогодні, наявність наукового ступеня не повинно розглядатися як обов'язкова умова до кандидата. Наприклад, при розгляді окремої справи для суду може стати важливою думка практикуючого юриста, чи міжнародного експерта, який не має наукового ступеня, однак має певний досвід при вирішенні подібних питань та застосування тих чи інших норм, а не думка вченого.

Іншим гострим питанням постає процедура залучення експерта з питань права до судового процесу. В кодексі не визначено хто саме повинен заявити клопотання про залучення цього учасника. Частина перша статті 73 ЦПК України вказує нам наступне: «Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом». Як ви можете бачити законодавець не дає чіткого визначення процедури, можливо суд сам за своїм бажання повинен залучати експерта? За аналогією зі статтею 72 ЦПК експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи. То як же буде з новим учасником? Відповідь на це питання зможе дати тільки час.

Потрібно також зазначити, що створення цього інституту не є новинкою. Такі експерти вже давно існували в міжнародній практиці. Найбільш відомий широкому колу приклад це існування так званих «amicus curiae», що в перекладі з латинського означає «друг суду». Такий інститут вже існує в ряді таких країн як: США, Велика Британія, Вірменія, Грузія, Російська Федерація, а також в міжнародних судових інстанціях. Цей термін визначає особу, яка надає сприяння суду, пропонуючи увазі суду інформацію, яка має відношення до справи, при тому що ця особа не є стороною в справі, і не залучається до справи учасниками процесу. Інформація яку надає «друг суду» може бути двох видів: фактична і правова [2].

Доктор юридичних наук Артур Гамбарян дає таке визначення поняттю «amicus curiae»: «фізична або юридична особа, яка не будучи учасником судового процесу, наділене правом на добровільних засадах, надавати інформацію або давати висновки про питання, яке обговорюється в суді, до прийняття судового акту» [1].

Разом з тим дещо схожою формою правової експертизи є інститут генеральних адвокатів, які діють у структурі Суду Європейського Союзу. Такі «адвокати» надають допомогу суддям, пишучи рекомендаційні письмові висновки, що містять поради з розгляду конкретної справи.

Водночас із колізіями та прогалинами, які виникли разом зі створення цього інституту, вчені занепокоєні тим, що це може стати прямим порушенням порушення принципів відправлення правосуддя та суперечити нормам Конституції України в яких вказано, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. В той же час потрібно відмітити те, що суддя є професійним юристом, і він сам є експертом з будь-яких правових питань, і повинен краще за будь-кого розумітися в них. Але приймаючи ці зміни Україна, таким чином намагається

імплементувати міжнародну практику в своє законодавство, і робиться це як завжди поспіхом.

Висловлюючись про роль висновків експерта з питань права, слід зауважити, що у відповідності зі статтею 115 ЦПК України вони не є доказом, і мають допоміжний (консультативний) характер. Також слід зауважити, що законодавець підмінює поняття використовуючи в статті 75 визначення «експерт з питань права», а вже у 114 статті цього ж кодексу – «експерт у галузі права», цим самим виникає термінологічна колізія, яка може призвести до суперечностей в суді [4].

Виходячи з аналізу статей, можна дійти висновку, що і статус експерта є допоміжним, і заради економії, суд може взагалі уникнути залучення такого учасника.

Окрім цього варто згадати і те, що законодавець не передбачив відповідальність за надання завідомо неправдивих висновків, або за відмову з'являтися до суду, відповідати на поставлені питання без поважних причин. Це може призвести до зловживання статусом експерта, та наданні ним неправдивих даних.

Підсумовуючи все вище зазначене, потрібно вказати, що введення в процесуальне законодавство такого інституту є позитивною зміною, запровадження якої обумовлено прагненням нашої держави наблизитися до міжнародного співтовариства, яке вже давно ввело цей інститут в свою повсякденність а також спрямуванням на забезпечення реалізації верховенства права під час відправлення правосуддя. І все ж, регламентація цих норм в нашому законодавстві бажає кращого, та ця невизначеність може стати причиною виникнення питань під час застосування цих норм на практиці.

Список використаних джерел:

1. Гамбарян А.С. Институт Amicus Curiae как средство обеспечения эффективности судебной политики Республики Армении // [Електронний ресурс] <http://www.iuaj.net/node/1323>.
2. Блохин П.Д. О спорных моментах в понимании института amicus curiae и его возможного облика в российском конституционном судопроизводстве // Москва, 2015.
3. Верещагин А.А. Как жить без ВАС? // [Електронний ресурс] <https://legal.report/author-7/kak-zhit-bez-vas>.
4. Зозуля Наталія. Експерт з питань права: проблема процесуального статусу // Київ, 2017.

Діхтярь А.В.

студентка,

Науковий керівник: Зуб О.Ю.

асистент,

*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ СИЛИ ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ

В умовах здійснення судової реформи, актуалізується питання щодо встановлення юридичної сили правових позицій найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції, адже саме на нього покладений функціональний обов'язок забезпечення єдності правозастосовної практики, що, у свою чергу, є необхідною умовою правильного застосування норм матеріального та процесуального права, а також визначення ефективного порядку вирішення спору у конкретних обставинах.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права; висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права [1]. Тобто, як і раніше, мова йде про надання правовим позиціям найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції якості прецедента, що відповідає практиці Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Так, у справі «Тудор проти Румунії», ЄСПЛ наголошує, що розбіжності судових рішень за своєю природою є невід'ємним наслідком будь-якої судової системи, яка базується на мережі судів першої інстанції та апеляційних судів з повноваженнями в їх територіальній юрисдикції; однак, роль найвищої судової інстанції полягає в тому, щоб вирішувати такі суперечності [2, с. 6]. Разом з тим, з огляду на вже сформовану судову практику раніше діючого Верховного Суду України (далі – ВСУ), якою передбачено певну різносторонність правових позицій останнього, постає питання, з одного боку, щодо визначення юридичної сили постанов такого органу, враховуючи припинення ним правозастосовної

діяльності, а з іншого – стосовно оновленого підходу законодавця до процедури забезпечення єдності судової практики, адже саме таке функціональне призначення покладається на новостворений Верховний Суд (далі – ВС).

Так, варто констатувати, що з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» положення щодо обов'язковості врахування правових позицій ВСУ відсутні. Водночас, відповідно до п. 7 Перехідних положень Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) передбачено, що суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати (об'єднаної палати), передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія або палата (об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України [3]. З урахуванням даної норми, можна дійти висновку, що, фактично, правові позиції ВСУ мають і надалі враховуватися судами першої та апеляційної інстанцій. При цьому, виключно суд касаційної інстанції при перегляді судових рішень може застосувати вищенаведене положення з метою відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах. Така процедура відображає якісно новий для національного судочинства інститут – «*overruling*», який також знайшов своє відображення у спеціальному порядку зміни висновків ВС з того чи іншого проблемного питання. Зокрема, відповідно до ст. 406 ЦПК передбачено передання справи, яка розглядається в касаційному порядку, на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду [3].

Слід зауважити, що концепція «*overruling*» широко застосовується в англо-саксонській правовій системі, де прецедент являє собою одну із форм створення закону шляхом прийняття відповідних рішень судом [4, с. 364]. Водночас, регламентація порядку зміни правової позиції найвищого судового органу вказує на необхідність забезпечення не лише сталості, а й правильності правозастосовної практики, адже означений інститут підлягає застосуванню у випадку помилковості позиції суду при ухваленні попереднього рішення [5, с. 89] або тоді, коли з огляду на

фактичні обставини справи наявна визначальна умова, яка унеможливує у такому випадку посилання на прецедент.

Таким чином, з урахуванням вищезазначеного, необхідно дійти висновку, що постанови ВС є обов'язковими для застосування судами першої та апеляційної інстанцій. Разом з тим, суд касаційної інстанції за наявності відповідних підстав може відійти від висновку найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції, застосувавши інститут «*overruling*», тим самим постановивши законне та обґрунтоване рішення. Запровадження такої концепції повинно, з одного боку, сприяти гармонізації та уніфікації національного законодавства до законодавства зарубіжних країн, а з іншого – забезпечити в умовах здійснення судової реформи сталість та єдність правозастосовної практики, що є необхідною умовою реалізації принципу правової визначеності як невід'ємної складової принципу верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016, № 31, ст. 545.
2. Романюк Я. М. Забезпечення єдності судової практики Верховним Судом України: реформа потребує продовження / Я. М. Романюк // Юридична практика. – 2013. – С. 5-9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/1166672bc6dad5f4c2257b5d0030c241/\\$FILE/5-9_str.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/1166672bc6dad5f4c2257b5d0030c241/$FILE/5-9_str.pdf).
3. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004, № 42, ст. 492.
4. Anghel E. Judicial precedent, a law source. Challenges of the Knowledge Society. Public Law. P. 364-36.
5. From T.R. van Geel. Understanding Supreme Court Opinions. New York: Longman, 1997. P. 83-103.

Йолкіна А.Г.

студентка,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТІВ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА. ЇХ ОЗНАКИ ТА ПОДІЛ НА ГРУПИ

Корпоративне право це динамічна галузь вітчизняної правової системи. Правовідносини в цій галузі та їхні елементи це одна з найцікавіших та жваво обговорюваних у правознавстві тем. Зважаючи на

те, що протягом останніх років у законодавстві відбулася велика кількість змін, проблематика корпоративних правовідносин є доволі актуальною. При цьому одним із найбільш цікавих її аспектів є питання про суб'єктів. Потреби часу спонукають до постійного перегляду підходів до визначення суб'єктів корпоративних відносин та перегляду підходів до їх класифікації. Відтак, ця тема досліджувалась у працях таких вчених як: Я. Л. Грітанса, К. В. Денисенко, В. А. Євтушевського, О. С. Кузьмин, І. В. Лукач, М. П. Мальську, О. В. Мукач, О. М. Скібіцького, М. В. Хацер, Г. Ю. Штерна, та ін.

Та все ж таки на сьогоднішній день фінансово-господарська сфери діяльності в Україні потребує визначення, хто ж здійснює корпоративні правовідносини, тобто визначення, хто є суб'єктами корпоративних правовідносин.

Суб'єкти правовідносин, іншими словами, учасники правовідносин – це фізичні або юридичні особи, що на підставі правових норм використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, тобто реалізують суб'єктивні права і юридичні обов'язки, повноваження і юридичну відповідальність. Щодо визначення суб'єктів корпоративного права, думки вчених різняться між собою.

Хацер М. В. зазначає, що суб'єкти корпоративних відносин – це учасники корпоративних відносин. Учасниками корпоративних відносин можуть бути фізичні та юридичні особи фінансовий інтерес яких пов'язаний з діяльністю акціонерного товариства [7, с. 289]. Лукач І. В. вважає, що суб'єктом корпоративних правовідносин – є особи, що мають суб'єктивні права та обов'язки, що закріплені в нормативних актах, вступають у відносини з корпоративного управління та здійснення корпоративних прав [4, с. 61]. Денисенко К. В. в свою чергу говорить, що суб'єктами корпоративних правовідносин є учасники господарських товариств, які беруть участь у створенні, функціонуванні та припиненні цих установ [1, с. 275]. Луць В. В., вважає, що учасниками корпоративних відносин є господарські товариства, які набули статусу юридичної особи (з дня їх державної реєстрації – ч. 4 ст. 87 Цивільного кодексу), а також фізичні та юридичні особи, право участі яких в діяльності товариства як учасників підтверджене відповідним документом (акцією в акціонерному товаристві, рішенням зборів учасників або статутом товариства з обмеженою відповідальністю, установчим договором повного товариства тощо) [6, с. 27].

На нашу думку суб'єкти корпоративного права – це учасники корпоративних відносин, що є фізичними або юридичними особами, які

вступають в корпоративні відносини, здійснюють права та дотримуються обов'язків, тим самим проводячи свою корпоративну діяльність на основі відповідних документів та нормативно правових актів.

В літературі та господарській практиці корпоративні права поділяються на майнові та організаційні. Отже, учасниками корпоративних відносин є насамперед ті суб'єкти господарювання, у статутному фонді яких є частки осіб (фізичних, юридичних, держави) як учасників такого об'єднання. Ними є акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, холдингові компанії та інші корпоративні товариства. Другою стороною в корпоративних відносинах виступають учасники (акціонери, вкладники тощо) товариств. В цих відносинах учасники наділяються суб'єктивними корпоративними правами, для яких характерним є те, що:

1) вони виникають в результаті створення господарського товариства як юридичної особи;

2) виражають відносини між засновником та юридичною особою та її учасниками;

3) мають організаційно-майновий характер, тобто передбачають право на управління, право на доходи тощо;

4) пов'язані зі впливом учасників на формування волі юридичної особи;

5) пов'язані з опосередкованим правом на майно юридичної особи при її ліквідації [5, с. 40].

Спираючись на вище наведене, виникає потреба поділу суб'єктів корпоративного права на групи. Англійському праву про компанії притаманна така класифікація суб'єктів: інсайдери або акціонери, та аутсайдери – всі, хто протистоять акціонерам в корпоративних відносинах [4, с. 62]. Деякі вчені пропонують подібні нескладні системи поділу, виділяючи три основні групи учасників (суб'єктів) корпоративних відносин:

1) власники акціонерної власності (акціонери);

2) менеджери акціонерного товариства;

3) інші групи учасників корпоративних відносин [7, с. 292].

Лукач І. В. пропонує дві авторські класифікації суб'єктів корпоративних правовідносин. Перша класифікація за критерієм участі суб'єктів в інших господарських правовідносинах: учасники корпоративних та інших господарських правовідносин (сама корпорація, її учасники, кредитори, органи державної влади та місцевого самоврядування) та учасники виключно корпоративних правовідносин

(органи корпоративного управління, суб'єкти управління, групи акціонерів, асоційовані особи та трудовий колектив). Другою класифікацією є поділ суб'єктів на суб'єктів управління та здійснення корпоративних прав [4, с. 62].

В свою чергу Кузьмін О. Є. та Мукан О. В. досліджуючи питання суб'єктів корпоративного управління відносять до них:

- засновників корпорації;
- власників корпоративних прав(акціонерів);
- працівників керуючої системи(менеджерів);
- членів спостережної ради;
- членів ревізійної комісії;
- працівників керованої системи [3, с. 214].

Отже, ми бачимо, що підходи до поділу суб'єктів корпоративного права на групи є різним. На нашу думку більш доцільним є поділ на основні групи, як, наприклад, це зазначає в своєму дослідженні Хацер М. В. Такий поділ дає змогу в подальшому більш чітко виокремити всіх суб'єктів відповідно до кожної групи, а також визначити та дослідити їх повноваження та діяльність в корпоративній сфері.

Для більш глибокого розуміння поняття суб'єктів корпоративного права, ми вважаємо за необхідне визначення їх ознак. Так само, як і будь-які суб'єкти права, учасники корпоративних відносин мають низку власних ознак. Слід зазначити, що корпоративні правовідносини мають господарську правову природу, а відтак підпорядковуються нормам вітчизняного та міжнародного господарського законодавства. Щодо суб'єктів, то вони так само мають ознаки суб'єктів господарського права, але з певними відмінностями. Відповідно до вище зазначеного, до ознак суб'єктів корпоративного права можна віднести наступні:

- 1) суб'єкти корпоративних правовідносин вступають у відносини з корпоративного управління та здійснення корпоративних прав;
- 2) формалізація суб'єктів;
- 3) виключність суб'єктного складу;
- 4) наявність суб'єктів із спеціальним статусом;
- 5) підпорядкованість суб'єктів;
- 6) конфлікт інтересів суб'єктів корпоративних правовідносин [4, с. 63].

Таким чином, дослідивши питання щодо суб'єктів корпоративного права, ми можемо зробити наступний висновок. Суб'єкти корпоративного права – це учасники корпоративних відносин, що є фізичними або юридичними особами, які вступають в корпоративні відносини,

здійснюють права та дотримуються обов'язків, тим самим проводячи свою корпоративну діяльність на основі відповідних документів та нормативно правових актів. Дані суб'єкти діляться на групи та підгрупи. На нашу думку доцільним є поділ суб'єктів на великі, тобто основні групи, такі як: акціонери, суб'єкти здійснення управління (менеджери), інші суб'єкти. А також учасники корпоративних відносин мають низку певних ознак, що саме і виділяє їх як суб'єктів корпоративного права.

Список використаних джерел:

1. Денисенко К.В. Суб'єкти майнових корпоративних відносин / К.В. Денисенко // Правове життя сучасної України: Тези доп. 10-ї звітної наук. конф. проф.-виклад. і аспірантського складу ОНЮА. –: Фенікс. – 2007. – С. 274-276.
2. Корягіна Т.В. Деякі аспекти правового регулювання корпоративних відносин в Україні / Т.В. Корягіна // Інвестиції: практика та досвід. 2009.– № 3. – С. 33-36.
3. Кузьмін О.Є. Суб'єкти корпоративного управління / О.Є. Кузьмін, О.В. Мукан // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2003. – № 484: Проблеми економіки та управління. – С. 210–217.
4. Лукач І.В. Поняття та види суб'єктів корпоративних правовідносин / І.В. Лукач // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 6-1 том 2. – С. 61-64.
5. Луць В.В. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні: Монограф. / За заг. ред. В.В. Луця. – Тернопіль: Підруч. і посібник, 2007. – С. 40-41.
6. Луць В.В. Деякі питання здійснення та захисту корпоративних прав в Україні // Наше право. – 2008. – № 2. – С. 26-28.
7. Хацер М.В. Характеристика основних груп суб'єктів корпоративних відносин / М.В. Хацер // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2 (1). – С. 287-295.

Кулибаба Є.О.
студентка,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНОГО МЕТОДУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ПОРІВНЯНО З РОЗГЛЯДОМ СПРАВИ В СУДІ

Дедалі частіше проблематика альтернативного вирішення спорів стає предметом дослідження багатьох науковців. Одним із таких засобів є медіація.

На сьогоднішній день в Україні законодавче регулювання медіації загалом – відсутнє, та все ж у 2016 році Верховна Рада прийняла за основу законопроект «Про медіацію» № 3665, метою якого є запровадження даного інституту шляхом імплементації найкращих світових стандартів медіації, визначення основних принципів, правових засад та умов, на основі яких і функціонуватиме процедура.

Відповідно до законопроекту, медіація – альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора (особи, яка відповідає певним вимогам, має статус медіатора і яку сторони спору обрали для проведення даної процедури).

Медіація може застосовуватися у будь-яких спорах, у тому числі цивільних. Її метою є перш за все є пошук взаємовигідного рішення таких спорів для кожної із сторін, укладення угоди між ними таким чином, щоб максимально врахувати інтереси кожної з них, створити умови для вигідної співпраці та примирення.

О. С. Ткачук зазначає: «Важливе значення для реконструкції та деформалізації цивільного судочинства як системи судових проваджень та специфічних процедур мають консенсуальні способи (медіація, консиліація, колаборативні процедури, переговори, партисипативні процедури тощо), які, на відміну від квазісудових, самі по собі не відповідають ознакам «суду», але розгляд спору в межах таких процедур органічно імплементується у такі елементи права на справедливий судовий розгляд, як розумний строк судового розгляду та доступність правосуддя. Консенсуальні способи знаходяться поза межами формального судового розгляду. Проте ефективність консенсуальних

способів проявляється у забезпеченні розширеного розуміння міжнародного стандарту доступності правосуддя та диверсифікації форм і порядків захисту цивільних прав, свобод та інтересів» [1, с. 30].

Для ілюстрації переваг медіації можна привести декілька цифр: в США 95% справ, що були направлені на медіацію не дійшли до судового розгляду; в Німеччині 90% медіацій завершуються мировою угодою (для Нижньої Саксонії такий показник дорівнює 97%); у Великобританії показник результативності медіації становить 95%; загальноєвропейський показник результативності медіації – 80%. Це пов'язано з тим, що медіація має чисельні переваги порівняно з судовими процедурами та іншими засобами вирішення цивільноправових спорів [2, с. 1].

В країнах, які вже запровадили медіацію і відчували корисність цієї «ресурсозберігаючої технології» розгляду спору, держава підтримує медіацію на законодавчому рівні. Зокрема, в Великобританії сторони, які не застосували медіацію як досудову процедуру, позбавляються права на відшкодування витрат, пов'язаних з розглядом справи в суді, навіть у разі виграшу справи. Окрім того, держава фінансує службу державних медіаторів, вважаючи, що це є більш фінансово доцільним ніж завантажувати судову систему малими позовами. Схожа ситуація склалася в Ізраїлі, де створена і існує спеціальна система розгляду «малих позовів» за допомогою медіаторів. В більшості країн законодавчо встановлено, що медіація є обов'язковою процедурою, якщо суддя визнає спір таким, що може бути вирішеним за допомогою медіації [3, с. 2].

Керівник та викладач Українського Центру Медіації, кандидат юридичних наук Галина Єрмоменко виділяє низку безперечних переваг медіації. Серед них: конфіденційність, економія часу та коштів, добровільність, вигрешне рішення для обох сторін.

Отже, розглянемо переваги медіації більш детально.

По-перше, судовий розгляд являє собою відкритий процес, а отже кожен може дізнатися усі подробиці вашого спору, ділових стосунків, чи то приватного життя. Медіація ж гарантує повну конфіденційність, інакше кажучи, – це один із принципів даної процедури, який дає змогу вирішити спір приватно. По-друге, вагомою перевагою медіацією є економія часу та коштів. Необхідно сказати, що така процедура забезпечуватиме швидкість руху розгляду спору порівняно з розглядом справ судами, котрі є перевантаженими, і вона є не такою тривалою як судовий розгляд, що дозволяє значно скоротити матеріальні витрати. По-третє, прийняття сторонами спільного рішення, якого вони досягли шляхом консенсусу, безумовно сприяє добровільному виконанню медіаційної угоди, на відміну

від рішення суду, котре приймається суддею, який керується нормами права і виконується примусово. Судовому процесу притаманні елементи імперативності, обов'язковості судових процедур. Участь у медіації добровільна. Сторони в будь-який момент можуть відмовитися від медіації і використати інший метод вирішення конфлікту. По-четверте, виграшне рішення для обох сторін. На мою думку, це є однією з найвагоміших переваг медіації, адже під час підписання медіаційної угоди задоволеними залишаються обидві сторони спору, в той час як при винесенні судового рішення задоволеною залишається зазвичай лише та сторона, на користь якої воно ухвалене. Мета медіації – знайти рішення, яке задовольнить обидві сторони. Тільки за такої умови вона вважатиметься успішною. Чим відвертішими будуть обидві сторони щодо своїх потреб, тим більше шансів, що вони зможуть виробити творче рішення, яке задовольнить їхні справжні інтереси як щодо минулої ситуації, так і на майбутнє. В суді навряд чи буде застосовуватися подібний підхід до прийняття рішення.

Безумовно, необхідно виділити і такі переваги як збереження ділових стосунків та неформальність процесу.

Угода, укладена в результаті медіації, є таким балансом інтересів і потреб сторін, коли вони самостійно готові взяти на себе певні взаємні обов'язки. Така угода допомагає зберегти існуючі ділові стосунки між сторонами і зміцнити довіру між ними у майбутньому, на відміну від судової або арбітражної процедури, у якій одна зі сторін програє. Щодо неформальності, слід зазначити, що традиційний судовий розгляд – це змагальна процедура, яка може бути досить агресивною, якщо сторони ворожо налаштовані одна до одної. Основна увага тут приділяється фактам, тоді як реальні інтереси сторін не беруться до уваги. Сторони спілкуються одна з одною опосередковано – через юристів і суддю. На протипагу цьому, медіація покликана допомогти сторонам налагодити безпосередній діалог і віднайти рішення проблеми шляхом співпраці. Медіація дозволяє знизити емоційну напругу між сторонами, яка виникла внаслідок конфлікту. Це дозволяє учасникам «розкритися» і віднайти найкращий варіант рішення спору. Крім того, за допомогою медіації можна одночасно і за участі декількох сторін обговорити і узгодити позиції щодо широкого кола взаємопов'язаних питань, а не лише вузького предмету спору [4, с. 3].

Підводячи підсумки, треба сказати, що медіація здатна вирішити проблеми, що постають перед правовою системою України. Зокрема, така альтернативна процедура вирішення спорів здатна значно скоротити навантаження судів, зменшити строки розгляду справ, скоротити

відсоток оскаржуваних рішень, підняти рівень правосвідомості населення, сприяти подальшій демократизації суспільства та становленню верховенства права. Низка наведених позитивних аспектів свідчить про те, що введення інституту медіації в правову систему України матиме лише позитивні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Реалізація судової влади у цивільному судочинстві України: структурно-функціональний аспект [Електронний ресурс] / О. С. Ткачук. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12096/2/aref-Tkachuk.pdf>.
2. Сутність та переваги медіації як захисту цивільних прав [Електронний ресурс] / М. О. Свистельник – Режим доступу до ресурсу: http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34135/1/Svystelnyk_civil%20law.pdf.
3. Перспективи розвитку медіації в Україні [Електронний ресурс] / Г. Єрмоєнко – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrmediation.com.ua/files/content/Perspectyvy.pdf>.
4. Медіація: як швидко та ефективно вирішити спір [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://old.kmbs.ua/storage/files/kmbs_Ukr_green.pdf.

Оскерко-Рославлєва А.Р.

студентка,

*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

*Науковий керівник: Губанова О.В.
кандидат юридичних наук, асистент,
Полтавський юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

В умовах становлення України як демократичної, правової та соціальної держави, яка має ґрунтуватися на захисті прав людини, основою діяльності якої є пріоритет загальнолюдських цінностей, важливого значення набуває повага до честі, гідності та ділової репутації фізичної особи і гарантування цих важливих прав.

Право на честь, гідність та ділову репутацію охороняється міжнародним правом. Стаття 12 Загальної декларації прав людини

визначає, що ніхто не може зазнавати безпідставного посягання на честь і репутацію, а також кожна людина має право на захист закону від таких посягань [1]. Стаття 17 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права проголошує, що ніхто не повинен зазнавати свавільних чи незаконних посягань на його честь і репутацію [2].

Слід зазначити, що у чинних нормативно-правових актах нашої держави відсутнє визначення понять гідності, честі чи ділової репутації. Це пояснюється тим, що останні є морально-етичними категоріями, але в контексті особистих немайнових благ можуть виступати як самостійні об'єкти судового захисту. Така правова невизначеність ускладнює врегулювання такого питання.

Науковець Ю. В. Попов визначає гідність як особисте немайнове благо, яке є інформацією про цінність кожної особи, визнаної в суспільстві. Честь, на його думку, є особистим немайновим благом, яке є, по суті, позитивною соціальною інформацією про особу, яка ґрунтується на уявленнях про добро і зло, усталених в суспільстві, і усвідомлюється самою собою. Її, крім того, слід розглядати і як сукупність найвищих морально-етичних принципів особистості, і як благо, яке дає право на повагу, пошану і визнання людини у суспільстві [3, с. 28-29].

Я. С. Протопопова зазначає, що загалом під репутацією розуміється громадська думка про кого-небудь або що-небудь, а діловою репутацією є громадська оцінка ділових якостей особи, її професійних переваг і недоліків [4, с. 111].

Особа, особисті немайнові права якої порушено, може обрати певний спосіб захисту своїх цивільних прав та інтересів.

Цивільний Кодекс України визначає загальні та спеціальні способи захисту. До загальних належать способи, передбачені Главою 3 Цивільного Кодексу України (зокрема, визнання права, припинення дії, яка порушує право, відновлення становище, яке існувало до порушення, відшкодування моральної (немайнової) шкоди тощо). До спеціальних способів слід віднести спростування недостовірної інформації, заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права (статті 277-278 Цивільного Кодексу України) [5].

Одним із зазначених способів захисту є відшкодування моральної шкоди, яка найчастіше заявляється у спорах з приводу честі, гідності, ділової репутації. Слід вказати про відсутність чітких критеріїв по визначенню розміру такої шкоди. При визначенні розміру відшкодування суд має керуватись принципами розумності, справедливості, співрозмірності. Але розуміння цих принципів у різних суддів може

суттєво різнитись, що залежить від їхньої правосвідомості, досвіду, особистих моральних якостей. Отже, потрібно на законодавчому рівні закріпити методіку нарахування розміру компенсації моральної шкоди як способу захисту честі, гідності та ділової репутації.

Необхідність цих дій може підтвердити аналіз судової практики (судових рішень, прийнятих протягом року). Наприклад, за образу нецензурними словами, висловлювання нецензурною лайкою (що порушило право на повагу до честі, гідності та ділової репутації) в одному випадку було призначено стягнути 1500 гривень на користь потерпілого [6], а в іншому випадку – 1100 гривень [7]. А ось, коли особу було облито брудною водою зі сміттям у присутності її знайомих та сусідів, чим було принижено її честь та гідність, порушнику прав було призначено стягнення у розмірі 2000 гривень [8]. Однак дії, які порушують особисте немайнове право є різними за своїм зовнішнім проявом та, відповідно за наслідками для осіб. У перших двох випадках мав місце лише словесний вплив, при тому не на очах інших людей, а в іншому випадку, крім того, що образа відбулась публічно, був здійснений ще й фізичний вплив.

Наостанок зазначимо, що питання захисту особистих немайнових благ таких як честь, гідність та ділова репутація зараз в Україні потребує вдосконалення. Гостро стоїть питання закріплення на рівні законодавства визначень понять «гідність», «честь», «ділова репутація». Зважаючи, що останні сприймаються суспільством як основні, принципові та незмінні, ці категорії лежать скоріше не у правовій площині, а морально-етичній та залежать не тільки від стану законодавства, а й від морального стану суспільства, населення країни, моральних якостей особистості тощо.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
3. Попов Ю. В. Захист честі, гідності, ділової репутації фізичної особи / Ю. В. Попов, К. Р. Федонюк // Юридична наука. – 2012. – № 2. – С. 27-31.
4. Протопопова Я. С. Честь, гідність та ділова репутація як об'єкти правового захисту / Я. С. Протопопова. // Прикарпатський юридичний вісник. – 2017. – № 1 (16). – С. 110-115.
5. Цивільний Кодекс України. – С.: ТЦВ «ВВП НОТІС», 2017 – 364 с.

6. Рішення Гайворонського районного суду Кіровоградської області від 14 листопада 2011 р. по справі № 2-437/11 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19462083>.

7. Рішення Роздольненського районного суду Автономної республіки Крим від 14 грудня 2010 р. по справі № 2-1225/10 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/13424957>.

8. Рішення Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області від 5 травня 2011 р. по справі № 2-235 /2011 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/16496730>.

Папій Т.О.

студентка,

Науковий керівник: Зуб О.Ю.

асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ШТРАФ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЮ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ

Однією з важливих гарантій дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина є закріплене в ст. 55 Конституції України право на судовий захист, яке відповідно до ст. 64 Основного закону держави не може бути обмежене. У той же час проблемою сучасного цивільного процесу є зловживання цивільними процесуальними правами. Це феноменальне та, водночас, деструктивне правове явище, яке, будучи досить поширеним механізмом в арсеналі недобросовісних учасників справи, заподіює шкоду іншим особам, призводить до використання процесуальних інститутів не за їх призначенням, порушує принципи цивільного судочинства та його завдання в цілому. У зв'язку з цим законодавцем зроблені серйозні кроки на шляху подолання цього негативного явища, а саме в чинній редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) запроваджено низку заходів боротьби з процесуальними диверсіями, одним з яких є штраф.

У зв'язку зі змінами цивільного процесуального законодавства окреслена проблематика не була достатньо досліджена, хоча окремі

аспекти стали предметом дослідження таких науковців, як А. В. Юдін, Д. Д. Луспеник, В. С. Петренко та ін.

На законодавчому рівні регламентовані наступні підстави застосування штрафу як заходу процесуального примусу: 1) зловживання цивільними процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству (п. 2 ч. 1 ст. 148 ЦПК); 2) повторного чи неодноразового вчинення вищезазначених дій (ч. 2 ст. 148 ЦПК) [1]. Аналіз практики використання судами вищеприписаних норм дав можливість отримати наступні результати. По-перше, штраф, по суті, є універсальним засобом протидії процесуальним диверсіям, оскільки застосовується судами до різних видів зловживань. По-друге, судді виносять ухвали про стягнення штрафу, посилаючись на п. 2 ч. 1 ст. 148 ЦПК, як у випадку одноразового зловживання процесуальними правами, так і багаторазового вчинення подібних дій.

Так, суддя Ізюмського міськрайонного суду Харківської області 01.02.2018 р. перевіряючи матеріали справи встановила, що у провадженні трьох суддею Ізюмського міськрайонного суду знаходяться три аналогічні цивільні справи ОСОБА_1 до відповідача ОСОБА_3 про визнання права власності за набувальною давністю. Зважаючи на п. 2 ч. 2 ст. 44 ЦПК, суд прийшов до висновку, що позивач здійснює зловживання своїми цивільними процесуальними правами, метою якого є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями. Тому на ОСОБА_1 було накладено штраф у розмірі 0,3 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (528,60 грн.) [2].

Водночас Апеляційний суд Полтавської області 12.01.2018 р. постановив ухвалу про стягнення з ПП «Агроекологія» штрафу у розмірі двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб (3524 грн). Підставою для прийняття такого рішення став той факт, що ПП «Агроекологія» втретє подало апеляційну скаргу на ухвалу судді Зіньківського районного суду Полтавської області від 29.12. 2016 р. про відкриття провадження по справі, посилаючись на порушення судом норм процесуального права в частині територіальної підсудності [3].

Тобто, не зважаючи на те, що особа здійснила зловживання цивільними процесуальними правами декілька разів, до неї все одно застосовується штраф на підставі п. 2 ч. 1 ст. 148 ЦПК, розмір якого варіюється від 0,3 до 3 розмірів прожиткових мінімумів. У той же час судами ігнорується спеціально створена норма, яка передбачає застосування заходів процесуального примусу саме за повторність чи неодноразовість зловживань, де розмір штрафу вже складає від 1 до

10 розмірів прожиткових мінімумів. Можливо, законодавець мав на увазі, що штраф за повторність та неодноразовість зловживань має застосовуватися лише у разі вже наявності ухвали про зловживання учасником справи своїми процесуальними правами. Однак, звертаючи увагу на проаналізовані судові рішення, постає питання щодо ефективності такої норми.

На думку Д. Д. Луспеника, який розглядає штраф як санкцію за вчинене учасником справи правопорушення, при визначенні його розміру необхідно враховувати можливий ступінь впливу санкції на правопорушника, тяжкість правопорушення для руху справи та майновий стан особи, тобто має бути забезпечена індивідуалізація покарання. І головне: висновок суду про те, що учасник процесу здійснив зловживання процесуальним правом, має бути максимально мотивованим у тексті ухвали [4, с. 169].

Досить спірною є, зокрема, новела ЦПК, викладена в ч. 3 ст. 148 ЦПК: у випадку зловживання процесуальними правами представником учасника справи суд з урахуванням конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника [1]. Ураховуючи той факт, що представник діє в інтересах сторони справи і не має особистої матеріально-правової заінтересованості в результаті розгляду правового спору, така норма є дещо суперечливою. Крім того, наявна на сьогодні судова практика в цій категорії справ також не є однозначною.

Так, Куп'янським міськрайонним судом Харківської області 10 січня 2018 р. було встановлено, що відповідач ОСОБА_3 двічі, а його представник ОСОБА_4 тричі не з'являлися у судові засідання без підтвердження поважності причин своїх неявок. У зв'язку з цим позивач ОСОБА_1 10.01.2018 р. направила до суду заяву з проханням вжити заходів для запобігання зловживанню відповідачем і його представником процесуальними правами, що призводить до затягування розгляду даної справи. Суд з позицією позивача погодився та постановив ухвалу про накладення одночасно і на відповідача ОСОБА_3, і на його представника адвоката ОСОБА_4 штраф у розмірі 0,3 прожиткового мінімуму для працездатних осіб (528,60 грн) [5].

На підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що на сьогодні штраф є досить прогресивним та найбільш ефективним засобом протидії зловживанню цивільними процесуальними правами. По-перше, він застосовується до різних форм зловживань, а по-друге, стягнення штрафу забезпечує виконання наступних функцій: каральна (полягає у

настанні негативних наслідків матеріального характеру для особи-зловживача); виховна (спонукає особу до виконання процесуальних обов'язків та належної реалізації процесуальних прав, а також сприяє формуванню поваги до правосуддя) та превентивна (запобігання допущення зловживань у майбутньому). Водночас існують проблеми як законодавчого врегулювання (тлумачення понять «повторність» та «неодноразовість» зловживань), так і правозастосування (обґрунтованість накладення / ненакладення штрафу, визначення його розміру), що в подальшому можуть бути вирішені відповідним напрацюванням судової практики.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: кодекс від 18.03.2004 р. № 1618-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.
2. Ухвала Ізюмського міськрайонного суду Харківської області від 01 лютого 2018 р. (справа № 623/286/18). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71950205>.
3. Ухвала Апеляційного суду Полтавської області від 12 січня 2018 р. (справа № 530/1847/16-ц). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71566893>.
4. Луспеник Д. Д. Зловживання процесуальними правами: законодавча регламентація, способи виявлення та шляхи протидії / Д. Д. Луспеник // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2015. – № 6. – С. 150-171.
5. Ухвала Куп'янського міськрайонного суду Харківської області від 10 січня 2018 р. (справа № 628/2546/17). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71531856>.

Трегубова А.В.

студентка,

Інститут управління і права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Минулого року Верховною Радою України було прийнято реформу процесуального законодавства, а саме впровадження на державному рівні Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, яка, зокрема, має на

меті забезпечити обмін документами в електронній формі між судами, крім того, між судом та учасниками процесу, між сторонами безпосередньо, а також фіксування всіх етапів судового процесу.

Станом на 15 грудня 2017 року вищевказаний закон набрав чинності, а працювати так званий «електронний суд» почне лише через 90 днів з дня офіційного опублікування оголошення про створення та забезпечення її функціонування, що Державній судовій адміністрації України рекомендовано зробити до початку квітня 2018 року.

Що саме мається на увазі під поняттям «електронне правосуддя»? Електронне правосуддя (electronic justice) – це спосіб здійснення правосуддя, що заснований на використанні інформаційних технологій. Воно включає в себе цілий ряд систем, що забезпечують доступ до інформації про діяльність судів і систем автоматизації судочинства. Електронні інструменти забезпечують абсолютну відкритість і доступність судів, покращення якості суддівської роботи, скорочення витрат і максимальну зручність для учасників спірних правовідносин [1, с. 234].

Відповідно до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи від 28 лютого 1984 р. «Комітет міністрів державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення судової системи»: «Судові органи повинні мати в своєму розпорядженні найсучасніші технічні засоби для того, щоб вони могли відправляти правосуддя найефективнішим чином, зокрема шляхом полегшення доступу до різних джерел права, а також шляхом прискорення відправлення правосуддя».

В багатьох країнах добре відомі і застосовані на практиці системи електронного судочинства, котрі відповідають усім рівням інформатизації документообігу та цивільного процесу. Зокрема, в Сінгапурі працює Система електронної подачі документів (Electronic Filing System), яка з 2000 року є обов'язковою при подачі документів у цивільних справах; крім того, Інтегрована електронна система цивільних позовів (Integrated Electronic Litigation System) та Служба електронного вилучення документів (Electronic Extract Service), яка дозволяє юридичним фірмам в режимі он-лайн шукати і переглядати документи, що надійшли до суду у цивільній справі тощо.

Вже тривалий час частиною судової системи США є «електронний суд» («e-court»), що забезпечує доступ для отримання інформації про судові справи та іншу визначену законодавством інформацію, пов'язану із судочинством [2, с. 104].

Портал електронного суду Австралії не зупинився на основних умовах роботи системи, але й вносить свої новели до розвитку інформаційної системи судочинства, зокрема, на порталі визначаються

основні етичні принципи електронного судочинства та критерії професійності суддів, адвокатів, юристів. Портал документообігу Австралії також веде певну статистику, згідно якої за шість місяців може вирішуватися мінімум 2000 справ.

Коли говорити про європейські країни, прийнято низку нормативно-правових актів Ради Європи, що сприяють формуванню електронного судочинства. Це, наприклад: Висновок № 2 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про фінансування та управління судами для забезпечення ефективності судових органів і виконання ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (від 23 листопада 2001 р.) та інші [3, с. 11].

На мій погляд, очевидними позитивними рисами запровадженої системи електронного документообігу та судочинства є економія часу, оскільки не витрачається час на пересилку документів звичайним поштовою відправленням; швидкий доступ до матеріалів у зручний час для учасника справи; економія коштів, адже зникає потреба у безпосередній подачі документації до суду, який знаходиться, наприклад, в іншій області; затвердження принципу відкритості правосуддя, оскільки кожен учасник, який зареєстрований в системі та має електронний цифровий підпис, може надсилати чи переглянути завантажений до системи документ.

Однак, на противагу, не можна виключати можливість стороннього втручання третіх осіб у систему електронного судочинства. В часи невтомного розвитку інформаційних технологій доступ головних учасників процесу до електронного судочинства має бути захищений від впливу третіх осіб на найвищому рівні. Безперечно, такі ключові принципи справедливого розгляду справи як гласність та відкритість судового процесу не мають бути порушені через технічну несправність системи.

Список використаних джерел:

1. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. – К.: Алерта, 2015. – 352 с.
2. Бринцев О. В. «Електронний суд» в Україні. Серія «Інноваційне суспільство і розвиток законодавства». Досвід та перспективи: монографія / О. В. Бринцев. – Х.: Право, 2016. – 72 с.
3. Пограничный С. Виртуальный суд: опыт и перспективы / С. Пограничный // Судебно-юридическая газета. – 2009. – № 3(003). – С. 4.
4. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя. Електронний ресурс. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Гаврилюк Н.О.

студентка,

Університет економіки та права «КРОК»

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ

Розвиток економічних (торгово-ринкових) відносин в сучасній Україні характеризується не тільки зростанням числа можливостей для учасників підприємницької діяльності, а й виникненням ряду проблем, пов'язаних з регулюванням і захистом прав і охоронюваних законом інтересів зазначених осіб

Одним із найважливіших принципів забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні, закріплених Конституцією України, є державний захист конкуренції усіма способами та методами дозволеними законодавством, а також недопущення неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції [1, ст. 42].

Згідно зі ст. 1 ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності [2, ст. 1].

Нині у бізнес-середовищі точиться запекла війна за ринок та споживача. Це підштовхує підприємців до не чесних методів конкурентної боротьби. Щоб перешкодити роботі суб'єкту господарювання та досягнути неправомірних переваг на ринку порушники все частіше спекулюють правом інтелектуальної власності.

Найбільшою проблемою в даній ситуації є патентний тролінг та контрафакція.

Унікальність патентного тролінгу в Україні полягає у реєстрації в патентному відомстві України патентними троями на своє ім'я прав інтелектуальної власності на неоригінальні або навіть абсурдні (давно та широковідомі) об'єкти, (наприклад, вішала, лампи розжарювання, корки для закупування пляшок, протектори шин, зовнішній вигляд ноутбука

із закругленими кутами, кузовів автомобілів, пальчикових батарейок, пакування продуктів харчування та ін.).

Для того щоб вирішити дану проблему потрібно знизити рівень корумпованості державних органів, а також зобов'язати в судовому порядку власника патенту внести грошову заставу, що становить грошову суму у розмірі потенційних витрат на судовий процес.

Ще однією проблемою порушення правил конкуренції та прав інтелектуальної власності, є контрафакція.

Найбільшого поширення дане явище набуло на ринку фармацевтичних препаратів. Нині за даними експертів 60% лікарських засобів в Україні, є підробкою. Не дивлячись на те, що Державна служба лікарських засобів і обігу наркотиків спростовує цю інформацію, кількість скарг про побічний ефект ліків лише зростає. На сьогоднішній день жоден громадянин України не може бути застрахований від вживання неякісного препарату.

Для того щоб протистояти проблемі контрафакції ліків в Україні необхідно запровадити механізм імплементації законодавства про захист прав інтелектуальної власності. Наразі фармацевтичні компанії не в змозі дати відсіч злочинній схемі.

Дуже важливо створити Вищий суд з інтелектуальної власності, адже така форма протистояння уже зарекомендувала себе в США, Китаї, Бельгії, Швейцарії і т. д.

Отже, дана проблема є дуже важливою адже вона наносить шкоду не лише суб'єктам господарювання, а й споживачам. Одна справа, коли невідомий виробник скопіював упаковку цукерок, що для споживача не є великою проблемою, а хтось інший скопіює упаковку, наприклад, ліків, що ставить під загрозу здоров'я, а іноді й життя. Недобросовісна конкуренція є не виключно проблемою виробників, а проблемою кожного.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 42.
2. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 1.

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Перун С.В.

викладач юридичних дисциплін,

Полтавський кооперативний коледж Полтавської облспоживспілки

ЗМІНИ ДО СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ: НОВІ РОЗМІРИ ТА ПОРЯДОК НАРАХУВАННЯ

Аліменти в Україні – це частка доходу матері або батька, яка добровільно чи примусово за рішенням суду щомісячно виплачується одним із батьків на користь другого для утримання дитини (дітей) у грошовій або натуральній формі.

Згідно прийнятого 17 травня 2017 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів» [1] внесено зміни до ч. 3 статті 181 Сімейного кодексу України, яка визначає, що за рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у частці від доходу її матері, батька або у твердій грошовій сумі за вибором того з батьків або інших законних представників дитини, разом із яким проживає дитина. Спосіб стягнення аліментів визначає той із батьків, з яким проживає дитина [2]. Отже, спосіб стягнення аліментів, визначений рішенням суду, може бути зміненим рішенням суду за позовом одержувача аліментів.

Прийняття останніх змін повинно призвести до створення дієвих механізмів, які унеможливлуватимуть злісним неплатникам аліментів використовувати передбачені механізми для ухилення від сплати аліментів, затягувати розгляд судових справ, а також сплачувати необґрунтовано малий їх розмір.

Аліменти виплачуються на користь того з батьків, з ким проживає дитина: якщо дитина проживає з матір'ю, аліменти на її утримання сплачує батько, і навпаки. При виплаті аліментів та їх примусовому стягненні не важливо, перебувають батьки у шлюбі чи ні, і чи були вони подружжям узагалі (однак у такому випадку доведеться робити ДНК-тест на визначення батьківства).

Якщо місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не можуть утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога.

До платників аліментів, що мають заборгованість за останні 6 місяців, передбачена відтепер можливість застосування соціальних робіт.

Соціальними роботами є оплатні суспільно корисні роботи, які виконуються у вільний від роботи чи навчання час. Судом соціальні роботи можуть бути призначені на строк від 120 до 240 годин і відбуваються не більше восьми годин на день. Якщо особа ухиляється від виконання соціальних робіт, вони можуть бути замінені адміністративним арештом із розрахунку одна доба арешту дорівнює п'ятнадцяти годинам соціальних робіт.

Крім цього, у таких випадках злісний неплатник позбавляється права брати участь у вирішенні питання щодо тимчасового виїзду за межі України – без отримання згоди іншого з батьків має право вивезти дитину за кордон.

Також у разі такої заборгованості до боржника може бути встановлено тимчасове обмеження у праві керування транспортними засобами, полювання, користування вогнепальною мисливською зброєю та пневматичною зброєю.

Змінено правовий статус аліментів: відтепер аліменти є власністю самої дитини, а не батьків. Останні лише отримують та використовують їх від імені дітей. Відповідно до норм цивільного законодавства, а саме статті 32 Цивільного кодексу України, самостійно розпоряджатися такими коштами дитина зможе після досягнення 14 років [3].

З урахуванням останніх змін мінімальний розмір аліментів збільшено. Відтепер суд не може визначити на дитину розмір аліментів менше ніж 50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку (до цього було 30%).

Наприклад, у 2018 році на дитину до 6 років мінімальний розмір аліментів становитиме 746 грн/місяць, на дитину від 6 років – 930 грн/місяць.

У зв'язку із прийняттям зазначеного Закону виникає абсолютно логічне питання щодо того як змінити розмір аліментів, якщо визначений до цього судом їх розмір є меншим від законодавчо встановленого мінімального розміру (50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку). Також виникають часто питання: чи здійснюється така зміна аліментів автоматично, а також чи можна змінити розмір аліментів в наказовому провадженні, шляхом звернення до суду за

видачею судового наказу? Відповідно до Сімейного кодексу України розмір аліментів, визначений за рішенням суду або домовленістю між батьками, може бути змінений.

Підставами для зміни розміру аліментів є наступні обставини:

1. Зміна матеріального стану платника або одержувача аліментів (наприклад, перехід на іншу більш оплачувану роботу, або навпаки – звільнення з роботи, втрата стабільного джерела доходів).

2. Зміна сімейного стану платника або одержувача аліментів (наприклад, одруження вдруге, народження у новому шлюбі дітей).

3. Інші випадки передбачені Сімейним кодексом України.

Прийняття Верховною Радою України рішення щодо внесення останніх змін до законодавства в частині встановлення нового мінімального рівня аліментів слід розглядати тим випадком, що дозволяє звернутися до суду щодо зміни їх розміру.

Ініціювати питання зміни розміру аліментів може як платник, так і одержувач.

У Сімейному кодексі України зазначено, що підставою розгляду судом питання щодо зміни розміру аліментів має бути відповідний позов. Тобто сімейне законодавство прямо вказує на розгляд питання щодо зміни розміру аліментів в позовному провадженні, а не через судовий наказ.

Судовий наказ може бути видано, якщо заявлено вимогу про стягнення аліментів у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Тобто судовий наказ видається лише при первісному зверненні про стягнення аліментів, а не у випадку, коли судом було призначено аліменти, а вже згодом ініціюється їх зміна. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 96 Цивільного процесуального кодексу України судовий наказ може бути видано, у разі якщо заявлено вимогу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб [4].

Якщо виплата аліментів здійснюється за участю третьої особи, то досить часто виникає питання чи не повинна така третя сторона автоматично здійснити дії спрямовані на автоматичне збільшення розміру аліментів.

Відповідно до положень Сімейного кодексу України особа, на користь якої присуджено аліменти на дитину, може самостійно подати заяву з виконавчим листом про відрахування аліментів із заробітної плати або іншого доходу платника аліментів безпосередньо за місцем виплати платникові аліментів заробітної плати. На підставі заяви такої особи аліменти відраховуються із заробітної плати або іншого доходу платника аліментів у розмірі, зазначеному у виконавчому листі, і перераховуються особі, на користь якої присуджені аліменти.

Враховуючи, що утримання із заробітної плати здійснюється виключно на підставі заяви та у розмірі, що визначений у виконавчому листі, суб'єкт виплати заробітної плати не має прямих повноважень щодо зміни розміру аліментів.

Отже, зміна одержувачем розміру аліментів здійснюється шляхом подання відповідного позову до платника аліментів.

Вищенаведені зміни у законодавство, мають створити дійсно ефективні правові механізми стягнення з батьків, що не виконують свого обов'язку щодо утримання дитини (дітей), аліментів.

Також, виконуючи превентивну функцію, останні зміни до Сімейного кодексу України мають підвищити свідомість батьків щодо необхідності виконання обов'язку по утриманню дітей навіть після розлучення.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів: Закон України від 17.05.2017 року // Відомості Верховної Ради, 2017, № 25, ст. 291.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Безклуба О.О.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Ефективність та цілісність механізму правового регулювання будь-яких суспільних відносин визначається, передусім, єдиними цілями, на досягнення яких спрямовані всі галузеві правові засоби. Така цільова спрямованість забезпечується завдяки принципам правового регулювання відповідних суспільних відносин.

На сьогоднішній день в науковій літературі існують різні підходи до розуміння принципів права. Зокрема, поширеним є підхід, запропонований С. С. Алексєєвим, який принципи права сприймає як виражені у праві вихідні нормативно-керівні засади, що характеризують його зміст, його основи, закріплені в ньому закономірності суспільного життя [1, с. 75]. Такі загальні засади притаманні як праву в цілому (правовій системі), так і окремим галузям права, а також підгалузям, інститутам та підінститутам.

Принципи правового регулювання, з одного боку, відображають сутність змісту, соціальну спрямованість та головні галузеві особливості правового регулювання, а з іншого – принципи права повинні враховуватися при виявленні прогалін у законодавстві та застосуванні правових норм за аналогією [7, с. 38].

Пропонуємо наступне визначення принципів у сфері електронної комерції – це «основоположні ідеї, керівні засади, основні начала, які відображають сутність і спрямованість електронної комерційної діяльності, а також мають у зв'язку з їх законодавчим закріпленням загальнообов'язковий характер».

Сукупність принципів у сфері електронної комерції можна класифікувати за різними ознаками. За дією у системі права принципи електронної комерції можна поділити на: 1) загальноправові, тобто такі, що поширюють свою дію на всі галузі права (принципи законності,

верховенства права тощо); 2) галузеві, що діють тільки в господарському праві (наприклад, принципи свободи підприємницької діяльності тощо); 3) безпосередньо принципи у сфері електронної комерції (наприклад, принцип однаковості юридичної сили електронних правочинів та правочинів, укладених в іншій формі тощо).

За формою нормативного закріплення можна виділити принципи, закріплені в: 1) Конституції України; 2) міжнародних нормативно-правових актах (Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах (Нью-Йорк, 2005 р.), Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи (2001 р.) тощо) 3) кодексах (Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України тощо); 4) законах України (Закон України «Про електронну комерцію» (далі – Закон), Закон «Про електронний цифровий підпис» тощо).

Перелік принципів у сфері електронної комерції містить ст. 5 Закону. Розглянемо кожен з них більш детально.

Принцип свободи провадження підприємницької діяльності з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем передбачає, що вчинення правочинів через мережі електрозв'язку не вимагає одержання попереднього спеціального дозволу і є вільним для будь-яких суб'єктів господарювання.

Продовженням і доповненням до попереднього принципу є свобода вибору контрагента, електронних засобів, видів та форм діяльності. Цей принцип закріплює можливість для суб'єктів господарювання вільно обирати контрагентів під час укладення господарських договорів, домовлятися про електронні засоби при співпраці та вільно визначати для себе види і форми діяльності. Вказаний принцип забезпечує свободу конкуренції та її сумлінність.

Наступним є принцип свободи вчинення електронних правочинів. Зазначений принцип тісно пов'язаний із таким поняттям, як свобода договору. Підприємства вільні у виборі предмета договору, визначенні зобов'язань, інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечить законодавству України. Свобода вчинення правочинів через мережі електрозв'язку може бути обмежена чинним законодавством лише двома обставинами: встановленням необхідності дотримання певного порядку укладання господарських договорів у зв'язку з використанням мереж електрозв'язку, а також визначенням окремих вимог щодо змісту договірної зобов'язання [7, с. 38].

Закон також закріплює принцип рівності і охорони прав учасників відносин у сфері електронної комерції. Цей принцип також включає

гарантування судового захисту прав осіб, які здійснюють електронну комерцію, що включає допустимість електронних документів в якості судових доказів при процесуальних діях.

Принцип дотримання вимог законодавства, правил професійної етики, повага до прав, свобод, законних інтересів учасників відносин у сфері електронної комерції передбачає, що під час здійснення комерційної діяльності за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем учасники зобов'язані дотримуватися норм міжнародного та вітчизняного законодавства, а також відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону про ЕК можуть розробляти правила професійної етики у цій сфері [4].

Принцип забезпечення належної якості товарів, робіт та послуг, що реалізуються у сфері електронної комерції передбачає, що здійснення підприємницької діяльності через мережу Інтернет не звільняє продавця (виробника) від обов'язку забезпечити належну якість товару, роботи чи послуги, що постачається.

Наступний принцип, закріплений у ст. 5 Закону про ЕК, передбачає однаковість юридичної сили електронних правочинів та правочинів, укладених в іншій формі, передбаченій законодавством. Це означає, що правочин не може бути визнано недійсним у зв'язку з його вчиненням в електронній формі, якщо інше не передбачено законом.

Важливим також є принцип забезпечення доступу до інформації всіх учасників відносин у сфері електронної комерції. Відповідно до ст. 5 Директиви про електронну комерцію, держави гарантують забезпечення з боку постачальника послуг простого, прямого та стабільного доступу одержувачів послуг та компетентних органів, принаймні, до такої інформації: ім'я постачальника послуг; географічна адреса заснованого постачальника послуг; детальна інформація про постачальника послуг, включаючи адресу його електронної пошти, що дозволяє швидко з ним зв'язуватись та безпосередньо й ефективно надсилати йому повідомлення тощо [3, с. 113].

Крім того, вважаємо доцільним і необхідним виокремити на рівні Закону ще один фундаментальний принцип у сфері електронної комерції – принцип технологічної нейтральності. Цей принцип передбачений Типовим законом ЮНСІТРАЛ про електронну комерцію (1996 р.) [6], а також вже був закріплений на рівні Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні, яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 918-р. [5]. Визнання технологічної нейтральності як фундаментального принципу регулювання інформаційних технологій є вибором правової політики держави, який

зумовлюється досягненням певних цілей. Класифікуючи ці цілі, Марі Демулен розділяє їх на соціально-економічні та правові [2, с. 104].

Першою соціально-економічною ціллю є забезпечення вільної конкуренції шляхом недопущення надання переваг певним гравцям чи технологіям на шкоду іншим, означає, перш за все, не дозволяти певному підприємству зловживати його домінуючим «технологічним» становищем шляхом отримання додаткової вигоди. Друга соціально-економічна ціль – стимулювати розвиток технологічних інновацій, уникаючи надання переваг певній технології та «заморожування» закону, прив'язуючи його до певного тимчасового стану розвитку технологій. Третьою соціально-економічною ціллю є забезпечення вільного вибору користувачами тієї технології, яка їм найбільше підходить залежно від її вартості, безпеки та надійності.

До другої групи – власне правових цілей – слід насамперед віднести забезпечення постійності правових норм [2, с. 104]. Це означає, що законодавство має бути досить гнучкими, щоб не було необхідності вносити зміни з кожною технологічною інновацією.

Таким чином, принцип технологічної нейтральності має гарантувати, що закон не створює переваг тільки одному виду технології, а є загальним і тому придатним для нових технологій і не може бути дискримінації по цій ознаці. Тому пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 5 Закону шляхом доповнення принципом технологічної нейтральності.

Таким чином, у ст. 5 Закону визначено принципи, на яких будується правове регулювання у сфері електронної комерції і які дозволяють формувати єдині підходи до правозастосовної практики з питань застосування конкретних норм права.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Общая теория права: учебник / С. С. Алексеев. – М.: Проспект, 2008. – С. 75.
2. Білоцерківець Н. Технологічна нейтральність та заборона дискримінації як ключові принципи державного регулювання електронних довірчих послуг: поняття та ознаки / Н. Білоцерківець // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 1. – С. 103-109.
3. Нескороджена Л. Принципи електронної торгівлі / Л. Нескороджена // *Visegrad journal on human rights*. – 2017. – № 1. – Частина 1. – С. 113-117.
4. Про електронну комерцію: закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. – 2015. – № 45. – Ст. 410.
5. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні: Розпорядження КМУ від 16.11.2016 р. № 918-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80>.

6. Типовой закон об электронной торговле Комиссии Организации Объединенных Наций по праву международной торговли: Міжнародний документ від 16.12.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_321/card6#Public.

7. Чучковська А. В. Правове регулювання електронної комерції в Україні: навч. посіб. // А. В. Чучковська. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 38.

Бондарчук В.В.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАСОБІВ ТА СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ

Статтею 20 Господарського кодексу України передбачено невичерпний перелік способів захисту прав суб'єктів господарювання. Відтак, до основних способів захисту законодавець відносить визнання наявності або відсутності прав, відшкодування збитків, присудження до виконання обов'язку в натурі тощо.

У той же час, чинний Господарський кодекс України не містить чіткого формулювання поняття засобів захисту, що слугує причиною виникнення дискусій та протиріч як у науковій, так і у практичній сфері. У зв'язку з чим, розглянемо основні підходи щодо співвідношення способів та засобів захисту порушених прав.

На думку В. Ю. Саватеева, засоби захисту носять не матеріально-правовий, а процесуальний і процедурний характер, що робить їх відмінними від способів, а співвідношення засобів та способів захисту прав виявляється в тому, що способами захисту є заходи, за допомогою яких здійснюється примусова реалізація суб'єктивних прав, а засоби захисту – заходи, через які приводяться в дію засоби захисту [3, с. 92].

А. А. Павлов стверджує, що поняття «засоби захисту» використовується переважно відносно юрисдикційних форм захисту та становить дії, спрямовані на реалізацію моделі (варіанта) правового впливу, закріпленої тим чи іншим способом [1, с. 21].

Науковець Т.М. Підлубна доводить, що засоби захисту – інструменти реалізації способів захисту [2, с. 3].

Правова сутність способів захисту з подібної точки зору розглядається і на рівні міжнародно-правових актів, таких як Конвенція

про захист прав людини і основоположних свобод від 04 квітня 1950 р. (стаття 13) та ін.

«Зв'язуючим елементом» способу та засобу захисту слугує також той факт, що ряд науковців пояснюють способи захисту через категорію «засоби». Однак чи можна назвати вірним такий підхід сказати важко, адже аналіз правового регулювання питання застосування способів та засобів захисту істотно відрізняються.

Повернемося до питання засобів захисту порушених прав. На відміну від способів захисту, які знайшли своє закріплення як у нормах Цивільного кодексу України, так і Господарського, засоби захисту – більш загальноправова категорія, яка визначає, яким чином використовуватиметься той чи інший спосіб захисту.

Юридична доктрина розрізняє такі засоби захисту, як: самозахист, досудове врегулювання, судове врегулювання, речево-правові, зобов'язально-правові, спеціальні засоби тощо. Крім того, засоби захисту поділяються на такі, що застосовуються по відношенню до договірних та деліктних відносин.

У свою чергу, судовий захист містить свою класифікацію залежно від застосовуваних видів позовів. Первинний поділ – відникаційний, негативний, прогібіторний позови, які діляться далі, наприклад, на позови про визнання права власності на майно, про відшкодування його вартості, про визнання недійсними правочинів тощо.

Підводячи підсумок, зазначаємо, що класифікацій та підходів щодо поділу способів та засобів захисту порушених прав на сьогодні існує велика кількість. На нашу думку, способи та засоби захисту порушених прав не є тотожними поняттями, однак у деякій мірі можна стверджувати, що спосіб захисту права «поглинається» засобом захисту права, адже саме обраний засіб захисту порушеного права визначатиме, у який із способів це можливо зробити.

Список використаних джерел:

1. Павлов А.А. Присуждение к исполнению обязанности в натуре как способ защиты гражданских прав в обязательственных правоотношениях: дис.... кандидата юридических наук: 12.00.03 / Павлов Андрей Анатольевич. – Санкт-Петербург, 2001. – 219 с.
2. Підлубна Т.М. Право на захист цивільних прав та інтересів. Автореф. дис.... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Т.М. Підлубна. – К., 2009. – 20 с.
3. Саватеев В.Ю. Гражданско-правовая защита прав участников предпринимательских отношений: дис.... канд. юрид. наук. – Самара, 2007. – 170 с.

Гльоза К.С.
студентка,
Інститут управління і права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

В наш час системні реформи торкаються майже усіх сфер життя людей. Не виключенням є і сфера діяльності суб'єктів господарювання в Україні.

Але в більшій частині вони торкаються саме не розвитку правових засад захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, а навпаки, посилюють жорсткість законодавства у відповідній діяльності.

Звичайно, значна частина досліджень спрямована більше на захист інтересів держави. Системні реформи у сфері господарювання досить рідко полегшують діяльність у відповідній сфері, тим більше взагалі створюють перепони для звичайних громадян для зайняття господарською діяльністю.

Тому, метою моєї статті буде висвітлення правових засад захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання в Україні, які є на цей час, та підкреслення їх недостатності та необхідності спрямування сил держави на системні реформи у цій галузі – для захисту вищезгаданих суб'єктів.

Найголовнішими законодавчими актами, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання, є Конституція України та Господарський кодекс України.

Стаття 13 Конституції України проголошує, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки [1].

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами [2].

У ч. 2 Статті 20 Господарського кодексу України зазначено, що кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх

прав і законних інтересів. Права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються шляхом:

- визнання наявності або відсутності прав;
- визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом;
- відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання;
- припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;
- присудження до виконання обов'язку в натурі;
- відшкодування збитків;
- застосування штрафних санкцій;
- застосування оперативно-господарських санкцій;
- застосування адміністративно-господарських санкцій;
- установа, зміни і припинення господарських правовідносин;
- іншими способами, передбаченими законом [2].

Одним з найголовніших аспектів для можливості захисту своїх прав та інтересів – це є їх знання. Тому доцільно було б, щоб ці права частіше роз'яснювали для суб'єктів, а не лише зазначали у законодавчих актах.

У чч.5-7 Статті 19 Господарського кодексу України окреслено, що незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються.

Органи державної влади і посадові особи зобов'язані здійснювати інспектування та перевірки діяльності суб'єктів господарювання неупереджено, об'єктивно і оперативно, дотримуючись вимог законодавства, поважаючи права і законні інтереси суб'єктів господарювання.

Суб'єкт господарювання має право на одержання інформації про результати інспектування і перевірок його діяльності не пізніше як через тридцять днів після їх закінчення, якщо інше не передбачено законом. Дії та рішення державних органів контролю та нагляду, а також їх посадових осіб, які проводили інспектування і перевірку, можуть бути оскаржені суб'єктом господарювання у встановленому законодавством порядку [2].

На жаль, здійснення інспектування та перевірок не завжди таке незалежне та неупереджене. Ментальність українського народу часто заважає здійснювати просто свої обов'язки, не вдаючись до суб'єк-

тивізму. В даних питаннях потрібно постійно підвищувати професіоналізм працівників державних органів.

У ч. 8 вищезгаданої статті вказано: «Забороняється вимагати від суб'єктів господарювання, відокремлених підрозділів юридичних осіб, виділених на окремий баланс, подання статистичної інформації та інших даних, не передбачених законом або з порушенням порядку, встановленого законом» [2].

Питання постає таке: «Чи завжди суб'єкти господарювання знають, які документи подавати обов'язково, а які ні?». Враховуючи власний досвід, можна зазначити, що часто від нас вимагають документи, які не передбачені законом, тому відмова у їх наданні буде цілком законною. Але про це потрібно знати!

Деякі вчені-юристи, зокрема О. Ф. Скакун, розглядають захист як відновлення порушеного правового статусу й залучення порушників до юридичної відповідальності.

Під захистом прав суб'єктів господарювання І. В. Головань розуміє введення в дію системи правових і організаційно-творчих заходів, що спрямовані на забезпечення реалізації прав цих суб'єктів і недопущення їхніх порушень. Разом з тим можна погодитись з О. П. Подцерковним у тому, що наведене вище визначення видається спірним, оскільки за межами захисту в цьому випадку залишається сукупність взаємозалежних правових засобів, способів і форм, за допомогою яких при необхідності забезпечується захист. Коли ж зазначені способи і засоби вводяться в дію, мова йде про механізм захисту. З урахуванням цього автором запропоновано більш вдале за змістом поняття: захист прав суб'єктів господарювання – це сукупність взаємозалежних правових засобів, способів і форм, за допомогою яких при необхідності забезпечується захист законних прав суб'єктів господарювання при їх порушенні [3].

З останнім твердженням я погоджуюсь більш за все, оскільки воно вичерпно передає природу і сутність поняття захисту прав суб'єктів господарювання.

Як висновок хочеться зазначити, що українське законодавство справді намагається захистити інтереси суб'єктів господарювання, закріплюючи відповідні норми у законодавстві. Проте, часто реальність не співпадає з написаними та окресленими правовими засадами. Але країна розвивається, реформи проводяться, тому є шанс, що суб'єкти господарювання в Україні дійсно відчуватимуть себе захищеними державою.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Господарський кодекс України // Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV.
3. http://pidruchniki.com/1584072048615/pravo/gospodarske_pravo.

Проскуракова І.М.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА МИРОВОЇ УГОДИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасній юридичній літературі мировою угодою називають укладену сторонами й затверджену судом угоду, відповідно до якої позивач і відповідач шляхом взаємних уступок ліквідують цивільно-правовий спір, що виник між ними. Це розпорядчий документ сторін як процесуального, так і матеріального права, оскільки, укладаючи мирову угоду, сторони розпоряджаються своїм процесуальним, а також суб'єктивним матеріальним правом і охоронюваним законом інтересом [9, ст. 220].

Усі позиції вчених щодо правової природи мирової угоди можливо розподілити на три групи. Перша група дослідників розглядає мирову угоду з матеріально-правової точки зору, вважаючи її договором. Так, С. Я. Фурса та Є. І. Фурса пропонують розглядати мирову угоду як двосторонню угоду між позивачем та відповідачем, при укладенні якої вони фактично заново визначають свої права та обов'язки у спірних правовідносинах [6, ст. 111].

Другий підхід пропонує визначати мирову угоду з процесуальної точки зору (як процесуальний договір, процесуальну дію). До прикладу, М. О. Рожкова визначає її як договір, що укладається сторонами з метою захисту своїх суб'єктивних прав, в силу якого сторони зобов'язуються надати зустрічне задоволення для недопущення виникнення (або врегулювання такого, що вже розпочався) спору між ними [8, ст. 104].

У свою чергу, третя група дослідників пропонує визначати мирову угоду як з матеріально-правової, так й процесуальної точок зору (змішаний підхід). Мирова угода містить як матеріально-правову, так і процесуальну складову. Що стосується процесуальної складової, то: 1) вона стосується спірного правовідношення, яке вже стало предметом судового процесу; 2) здійснюється в присутності суду, іноді за його участю або принаймні доводиться до відома суду; 3) для неї встановлені особливі форми укладення [3, ст. 130].

Мирова угода не є лише процесуально-правовим інститутом, а й матеріально-правовим, оскільки сторони, які її укладають і подають для визнання суду, мають на меті, насамперед, врегулювати на взаємовигідних умовах їхні матеріальні приватні правовідносини, в результаті чого вони втрачають інтерес до примусового виконання рішення, а відтак, закінчити виконавче провадження [2, ст. 106].

Як зазначає В. В. Ярков, мирова угода є одночасно юридичним фактом матеріального і процесуального права, викликаючи різні правові наслідки. Як юридичний факт матеріального права мирова угода є цивільно-правовою угодою, яка на певних умовах припиняє попередні права та обов'язки сторін та регулює взаємовідносини сторін на майбутнє шляхом встановлення їхніх нових прав та обов'язків. Як юридичний факт процесуального права, мирова угода припиняє провадження у справі, закінчує судовий процес, маючи в цьому розумінні правоприпиняючі наслідки. Крім того, на відміну від звичайної цивільно-правової угоди, яка укладається в рамках взаємодії учасників цивільного процесу, мирова угода укладається під контролем суду в рамках судового процесу, за умови дотримання процесуальних норм і положень, порушення яких також може призвести до скасування судового акта про затвердження мирової угоди [1, ст. 13].

На думку О. П. Євсєєва, І. П. Жигалкіна та О. О. Присяжнюка, в господарському судочинстві України переважає саме процесуальна концепція мирової угоди. Щодо цього дослідники наводять декілька підстав.

По-перше, генетично господарське судочинство завжди було близьким до загальноцивільістичного з тією лише різницею, що господарський процес характеризується низкою практичних переваг: він більш гнучкий, частіше обходиться без виклику «промовистих доказів», обмежуючись вивченням рахунків, відомостей і договорів, певною мірою більш схильний (особливо у вищих інстанціях) до канцелярського письмового провадження тощо. У цивільному ж процесі мирова угода

більше нагадує судове рішення, текст якого готується спільними зусиллями сторін і суду, який її затверджує, ніж договір як вид угоди.

По-друге, трактування мирової угоди як договору імпліцитно означало б можливість її оскарження в судових процедурах, що певною мірою ускладнило б завдання суддям і додало б їм роботи [5, ст. 98].

На законодавчому рівні поняття мирової угоди міститься лише в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Так, у ст. 77 цього Закону мировою угодою у справі про банкрутство законодавцем розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та / або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється шляхом укладення угоди між сторонами [7, ст. 440].

Відповідно, процесуальні кодекси України (Кодекс адміністративного судочинства України, Цивільно-процесуальний кодекс України та Господарський процесуальний кодекс України) поняття мирової угоди не містять.

Т. О. Гордієнко наголошує на необхідності правильного розуміння правової природи мирової угоди. Приймаючи до уваги, що мирова угода є домовленістю, договором, що направлений на узгодження дій сторін у межах існуючого спору, такий документ має ознаки правочину, за визначенням ч. 1 ст. 202 Цивільного кодексу України. Правильною та обґрунтованою при цьому представляється позиція вчених щодо необхідності застосування до мирової угоди загальних вимог до дійсності правочинів, окреслених у ст. 203 Цивільного кодексу України. Наслідком їх недотримання може бути недійсність мирової угоди. Наразі чинне законодавство не містить спеціальних норм щодо підстав визнання мирової угоди недійсною, а відтак це питання підлягає вирішенню на основі загальних приписів Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України [4, ст. 96].

У буквальному розумінні мирова угода – це договір між сторонами у справі. У свою чергу, договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ч. 1 ст. 626 Цивільного кодексу України). У процесуальному розумінні мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок і може стосуватися лише прав та обов'язків сторін, предмета позову [1, ст. 15].

Отже, із вище зазначеного можна зробити наступне узагальнення. Міжгалузевий інститут мирової угоди постає як одна з можливих

форм завершення судового процесу, яка базується на принципах диспозитивності та рівності сторін.

В основі такої угоди – питання примирення на основі взаємних уступок. Не можна погодитися з позицією тих вчених, які вважають, що за своєю правовою природою мирова угода містить як матеріально-правову, так і процесуальну складові. Це, по суті, певний договір між сторонами про умови, на які ті погоджуються для припинення судового процесу, проте, для його юридичної чинності необхідне затвердження відповідних умов угоди судом.

Список використаних джерел:

1. Братель О. Процесовзаємодіючі норми матеріального права в контексті реалізації процесуальних юридичних фактів при здійсненні цивільного судочинства / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 1. – С. 10-17.
2. Верба О.Б. Особливості визнання судом мирової угоди на стадії виконавчого провадження / О. Б. Верба // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2008. – № 3.
3. Гончарова Г.С. Мирова угода та медіація: загальні риси та відмінності між ними / Г. С. Гончарова // Право та інновації. – 2013. – № 4. – С. 126-136.
4. Гордієнко Т.О. Мирова угода в господарському процесі / Т. О. Гордієнко // Порівняльно-аналітичне право. – 2017. – № 1. – С. 94-97.
5. Євсєєв О.П. Правова природа мирової угоди у господарському процесі / О.П. Євсєєв, І.П. Жигалкін, О.О. Присяжнюк // Проблеми законності. – 2012. – № 120. – С. 94-103.
6. Згама А.О. Деякі аспекти укладення мирової угоди у господарському процесі / А.О. Згама // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 5. – С. 110-113
7. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 31. – Ст. 440.
8. Скворцов О. Ю. К вопросу о договорах в сфере процессуальных отношений / О. Ю. Скворцов // Вестник Санкт-Петербургского университета. Право. – 2009. – Вып. 3. – С. 98-112.
9. Чупрун О. Деякі питання укладання мирової угоди в господарському процесі / О. Чупрун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=220>.

Северенчук Т.М.

*викладач юридичних дисциплін,
Полтавський кооперативний коледж
Полтавської облспоживспілки*

КОРПОРАТИВНИЙ ДОГОВІР ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) зараз є найпоширенішою формою організації бізнесу в Україні.

Товариством з обмеженою відповідальністю визнається товариство, що має статутний капітал, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами [2].

У вітчизняній науці правовий статус, особливості діяльності товариства з обмеженою відповідальністю, корпоративні відносини, які виникають у цьому товаристві, тощо були та є предметом постійних наукових пошуків. Фундаментальні внески у розробку цих питань здійснили такі українські науковці, як О. А. Підпригора, Я. М. Шевченко, Н. С. Кузнєцова, В. В. Луць, О. В. Дзера, О. М. Вінник, Л. С. Нещка, В. М. Кравчук та інші. Однак, постійні зміни у національному законодавстві та еволюція судової практики у вирішенні корпоративних спорів, потребують постійного системного наукового аналізу проблемних аспектів правозастосовної діяльності у цій сфері.

Учасники ТОВ мають права, передбачені ст. 116 Цивільного кодексу України та ст. 10 Закону «Про господарські товариства», які зазвичай іменуються корпоративними. Ці права стосуються, насамперед, участі в розподілі прибутку, власне для чого учасники і вносили свої вклади до статутного капіталу ТОВ. Учасникам має забезпечуватися доступ до контролю за належним використанням внесених ними коштів / майна, що стали власністю ТОВ. Для цього вони мають право участі в управлінні товариством.

Нещодавно Президент України підписав закон щодо діяльності ТОВ, який коригує законодавство від 1991 року.

Закон, який набере чинності через 3 місяці після його опублікування містить положення суттєво відмінні та доволі прогресивні в порівнянні з тими, що закріплені Законом України «Про господарські товариства».

Згідно з пояснювальною запискою до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» він розроблений з метою підвищення рівня корпоративного управління в госпо-

дарських товариствах, а також захисту прав та інтересів інвесторів. Для досягнення цієї мети пропонується, зокрема, доповнити Закон України «Про господарські товариства» нормою щодо можливості укладення договору про реалізацію прав учасників (засновників) товариства з обмеженою відповідальністю, а саме корпоративний договір.

Відповідно ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» корпоративний договір – це договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації, є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі. Корпоративний договір, який не відповідає цим вимогам, є нікчемним [3].

Відповідно до Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», метою корпоративного договору є врегулювання відносин між учасниками товариства з питань, які виникають чи можуть виникнути під час реалізації такими учасниками своїх прав та обов'язків. На виконання або забезпечення виконання зобов'язань учасника, який є стороною корпоративного договору, може видаватись безвідклична довіреність, яка підлягає нотаріальному посвідченню. Така довіреність є дійсною до виконання мети, для якої її було видано, і може бути скасована лише за згодою її представника або у випадках, які прямо передбачені цією довіреністю.

Корпоративний договір може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає.

Корпоративний договір, яким встановлюється обов'язок учасників забезпечити голосування згідно з вказівками органів управління товариства, є нікчемним.

Зміст корпоративного договору не підлягає розкриттю і є конфіденційним, якщо інше не встановлено законом або договором. Корпоративний договір, стороною якого є держава, територіальна громада, державне або комунальне підприємство або юридична особа, у статутному капіталі якої 25 і більше відсотків якої прямо або опосередковано належить державі або територіальній громаді, оприлюднюється протягом десяти днів з моменту його укладення шляхом розміщення на сайті відповідного органу державної влади, органу місцевого самоврядування.

Договір, укладений стороною корпоративного договору на порушення такого корпоративного договору, є нікчемним, якщо інша сторона за договором знала або мала знати про таке порушення [3].

Таким чином, корпоративний договір – це сучасний інструмент корпоративного управління, давно відомий світовій практиці, який скоро стане реальністю і в Україні.

Корпоративний договір має надати учасникам (акціонерам) господарських товариства змогу самостійно за взаємною згодою визначити порядок реалізації корпоративних прав, пов'язаних із управлінням товариством, з метою уникнення майбутніх конфліктів та врегулювання порядку вирішення спірних ситуацій. Корпоративні договори також покликані дозволити інвесторам та кредиторам компаній захистити свої права та інтереси в межах української юрисдикції, адже умовами договору можна передбачити цивільно-правову відповідальність учасника (акціонера) за дії, які завдають шкоди інвестиційній привабливості товариства.

В цілому корпоративні договори стануть хорошою альтернативою іноземним офшорним компаніям та юрисдикціям, а також забезпечать можливість гнучкого та цивілізованого регулювання корпоративних відносин в межах української правової системи.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Проект Закону України № 4666 від 13.05.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59093.

Якубова М.Г.
студентка,
Інститут управління і права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сучасному етапі в Україні активно обговорюються можливі зміни до законодавства України щодо захисту економічної конкуренції.

До питання щодо тенденцій вдосконалення законодавства України про захист економічної конкуренції зверталися О. О. Бакалінська, О. В. Безух, Б. В. Деревянко, В. С. Лук'янець, Р. Г. Щокін та інші.

Із підписанням Україною Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) наша держава стала на шлях активної євроінтеграції, що означає необхідність дотримання європейських стандартів у всіх сферах господарської діяльності. Так, розвитку економічної конкуренції присвячена глава 10 розділу IV Угоди про асоціацію, де зазначено, що Сторони визнають важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних відносинах, забезпечують застосування законодавства про конкуренцію, яке ефективно протидіє правопорушенням у сфері економічної конкуренції, визнають важливість застосування свого відповідного законодавства про конкуренцію у прозорий, своєчасний та недискримінаційний спосіб, поважаючи принципи процесуальної справедливості та права на захист [7].

В наукових колах існує багато позицій щодо стану конкурентного законодавства України на сучасному етапі. Так, О. О. Бакалінська зазначала, що необхідною умовою для розвитку і належного функціонування ринкової економіки є створення єдиної внутрішньо узгодженої системи регулювання добросовісних конкурентних відносин. Окрім того, вдосконалення правового регулювання конкурентних відносин має бути спрямовано не на витіснення ринкових регулюючих механізмів, які вже створені та діють, а на їх підтримку, доповнення і зміцнення [1]. Б. В. Деревянко дійшов до висновку, що українське конкурентне законодавство загалом відповідає рівню законодавства, що існує в державах із високим рівнем ВВП, однак залишається низькою

якість виконання норм законодавства та застосування санкцій до порушників [2]. В. С. Лук'янець вважає, що в Україні варто запровадити законодавчо врегульований механізм надання та використання державної допомоги суб'єктам господарювання для усунення нерівності порівняно з їхніми закордонними конкурентами., що приведе до підвищення загального добробуту та розвитку економіки України [3]. На сьогодні існують два основні законопроекти, зареєстровані Верховною Радою України та прийняті за основу майбутніх змін до законодавства. Ці законопроекти передбачають суттєві зміни до законів, що регулюють питання захисту економічної конкуренції в Україні.

Основним законопроектом про внесення змін до деяких законів України про захист економічної конкуренції, що має впровадити європейські стандарти в українське конкурентне законодавство, є законопроект № 6723 від 14.07.2017 р. На його основі пропонується внести наступні зміни до чинного законодавства.

По-перше, пропонується усунути подвійне регулювання одних й тих самих правовідносин. По-друге, пропонується вдосконалити процедуру спрощеного порядку розгляду заяв про надання дозволу на концентрацію, а саме доповнити перелік критеріїв, в разі дотримання яких відбувається спрощений порядок розгляду АМКУ заяв [4]. По-третє, планується внесення суттєвих змін щодо низки норм, які регулюють порядок розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, накладення стягнень за порушення та виконання рішень про накладення штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Відповідно до цих пропозицій планується запровадження поняття малозначності порушення, що надасть можливість органам АМКУ право відмовити у розслідуванні, а також закрити справу, якщо діяння має лише формальні ознаки порушення конкурентного законодавства, однак суттєво не впливає на конкуренцію на ринку; підвищення розміру максимального штрафу, який може накладатися органами Комітету іншими, ніж АМКУ та адміністративні колеги АМКУ, до 10 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Щодо процедури примусового стягнення штрафів, то передбачається скасування процедури стягнення АМКУ накладеного штрафу виключно в судовому порядку; скасування пені за прострочення сплати штрафу; розширення прав АМКУ – можливість видачі наказу про примусове стягнення суми накладеного штрафу, що матиме силу виконавчого документа; надання 50-відсоткової знижки, якщо суб'єкт

господарювання сплатить штраф добровільно протягом 1 місяця після отримання рішення АМКУ про накладення штрафу [4].

Інший законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення принципів процесуальної справедливості та підвищення ефективності проваджень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції» № 6746 від 17.07.2017 передбачає внесення змін до основних законів у сфері захисту економічної конкуренції, зокрема щодо вдосконалення процедури розслідування у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Цим законопроектом пропонується внести близько 12 змін до чинних нормативно-правових актів. Окремо варто зазначити, що цей законопроект заснований на європейських стандартах регулювання конкурентних відносин, враховані норми Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практика Європейського Суду з прав людини. Так, цим законопроектом пропонується законодавчо закріпити права осіб, які беруть участь у справах, що розглядаються органами АМКУ, зокрема забезпечення особі, щодо якої розпочато справу, права знати у вчиненні якого порушення вона підозрюється; право особи користуватися послугами перекладача; право ознайомлюватись з матеріалами справи та усіма доказами, на яких ґрунтуються рішення АМКУ; право у справі бути заслуханою до прийняття органом АМКУ рішення (аналогічно відповідному інституту в конкурентному праві ЄС); право надавати зауваження та коментарі до пояснень своїх працівників, які не були уповноважені надавати пояснення від імені такої юридичної особи, надавали пояснення з питань, що пов'язані з виконанням ними своїх службових обов'язків; право заявляти відводи посадовим особам АМКУ, які здійснюють щодо неї окремі процесуальні дії під час розгляду справи, за наявності на те відповідних підстав; право на оскарження рішень АМКУ [5].

Отже, наразі в Україні йде активний процес імплементації європейських стандартів до конкурентного законодавства. Але, як слушно зазначила О. О. Бакалінська, ефективність правового регулювання конкурентних відносин багато в чому залежить від правозастосовної практики, але в нашій країні незважаючи на високий рівень розвитку нормотворчої діяльності, рівень правозастосування залишається неефективним [1].

На нашу думку, також обґрунтованим було б прийняття Конкурентного процесуального кодексу України, концепція якого була

схвалена ще у 2002 році. Прийняття кодифікованого нормативно-правового акту, який об'єднав би всі відповідні процесуальні норми та надав би змогу забезпечити діяльність АМКУ у відповідності до вимог статей 6 і 19 Конституції України, згідно з якими органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [6]. На сьогодні ж багато процесуальних питань регулюються нормативно-правовими актами Антимонопольного комітету України.

Список використаних джерел:

1. Бакалінська О. О. Проблеми і перспективи розвитку конкурентного законодавства України / Ольга Олегівна Бакалінська. // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 17-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2013_3_5 (дата звернення: 25.03.2018).
2. Дерев'янко Б. В. Щодо тенденцій формування законодавства про захист від недобросовісної конкуренції / Богдан Володимирович Дерев'янко // Право і суспільство. – 2014. – № 3. – С. 103-109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_3_19 (дата звернення: 25.03.2018).
3. Лук'янець В. С. Шляхи адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права ЄС / Валентина Станіславівна Лук'янець // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 4. – С. 1-8. URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/404/425> (дата звернення: 25.03.2018).
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України про захист економічної конкуренції № 6723 від 14.07.2017. – URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62290 (дата звернення: 23.03.2018).
5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення принципів процесуальної справедливості та підвищення ефективності проваджень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції № 6746 від 17.07.2017. – URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62321 (дата звернення: 23.03.2018).
6. Про схвалення Концепції Конкурентного процесуального кодексу України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2002 р. № 145-р // Офіційний вісник України. – 2002 р. – № 12. – Ст. 137. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/145-2002-%D1%80> (дата звернення: 23.03.2018).
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014 // Офіційний вісник України. – 2014 р. – № 75. – Том 1, ст. 83. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/paran2820#n2820 (дата звернення: 23.03.2018).

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Галєєв Я.В.

студент,

Науковий керівник: Сидоренко А.С.

кандидат юридичних наук,

старший викладач,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ПРЕКАРІАТ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНИХ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Сучасне суспільство у повному обсязі поглинуто глобалізаційними процесами, що докорінно змінюють сутність звичних інститутів, таких як: держава, громадянське суспільство (або суспільство масового споживання), громадянство, економіка тощо. Глобалізація не оминає і такі важливі сфери суспільних відносин як – трудові відносини та праця. Право на працю є одним із основоположних прав людини. Саме з допомогою праці, людина здатна у повному обсязі реалізувати свій фізичний та інтелектуальний потенціал. Однак, разом з глобалізацією з'явився новий суспільний феномен – прекаріат, як «темний бік» глобалізації.

Поняття «прекаріат» не є новим, ще в середині 1980-х рр., воно використовувалося французькими соціологами для позначення сезонної зайнятості населення. Однак, у сучасному науковому дискурсі англійський соціолог Гай Стендінг надав йому «нове життя». На його думку, прекаріат являє собою соціальний клас, що не має постійного місця роботи, соціальних гарантій і стабільного заробітку [1]. Поява нового нестабільного соціального класу в суспільній піраміді призведе до складної соціально-конфліктної ситуації і незважаючи на соціально-політичну природу цього феномену, виникає об'єктивна необхідність створення дієвого правового механізму захисту «прекаріїв» з метою уникнення розвитку подальшої соціальної стратифікації та напруженості. Зокрема, недопущення порушення основоположного права на працю, що закріплено у статті 23 Загальної декларації прав

людини 1948 року: «Кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття» [2].

Важко сказати, що сучасні трудові відносини не відрізняються особливою стабільністю та гарантованістю, оскільки державні інститут перестали використовувати основний регулятор суспільних відносин – право, як запоруку стабільності трудових відносин. Сучасна система «гнучкості» трудових відносин не призвела до децентралізації трудових відносин, а лише до дерегулювання і відходу держави від складного консенсусу між роботодавцями та працівниками. Наслідком такої «гнучкості» є атиповість трудових відносин та поступова прекарізація населення. Дослідник О. Гайдар стверджує, що прекарізація найбільш яскраво відображає тенденцію змін соціально-трудової сфери – правова дерегуляція трудових відносин при одночасному демонтажі соціальних гарантій з метою зростання інтенсивності та збільшення примусу до праці» [3, с. 122-123].

Зокрема, варто наголосити, що така «поведінка» держави з відходу від сталого регулювання трудових відносин призводить до погіршення соціальної функції держави та падіння стандартів соціальної держави, про що говорить дослідник П. Херман, який розглядає феномен прекаріату з позицій загального соціального розвитку й обґрунтовує висновок щодо нездатності сучасної владної системи виконувати власні зобов'язання у соціальній сфері [4, с. 55].

Основною передумовою становлення прекаріату (прекарізації) є розвиток атипових трудових відносин. Типовими трудовими відносинами є стандартна трудова зайнятість, що передбачає безстроковий трудовий договір, стабільний час роботи та відпочинки, унормовані умови роботи та оплати праці. Виявом атипових трудових відносин насамперед є: зайнятість на умовах неповного робочого часу або неповна зайнятість; зайнятість на умовах строкових трудових договорів; тимчасова, непостійна зайнятість, у тому числі запозичена праця; вторинна зайнятість; дистанційна зайнятість; зайнятість на основі договорів цивільно-правового характеру; неформальна зайнятість, у тому числі самозайнятість; нереєстрована зайнятість у формальному секторі [5, с. 94].

Атипова зайнятість разом із системою «гнучкості» призводить до зменшення рівня соціального захисту працівника з боку держави та від свавілля роботодавця, що має наслідком поступову прекарізацію населення. Г. Стендінг зазначає, що сучасне трудове право задля попередження формування прекаріату повинно дати повні гарантії

1) безпеки ринку праці (адекватні можливості одержати дохід); 2) гарантії зайнятості (захист від незаконного звільнення); 3) гарантія праці (здатність і можливість зберегти існуюче місце роботи та рівень заробітної плати); 4) безпеки праці (захист від нещасних випадків і професійних захворювань); 5) відтворення кваліфікації (можливість одержати професійних навичок за допомогою учнівства, професійної підготовки та ін.); 6) безпеки доходів (гарантія стабільного доходу, індексації заробітної плати, всебічного соціального забезпечення); 7) безпеки вираження думки (колективне право голосу) [1].

Важливо наголосити, що найбільш «сприятливі» умови прекарізації виникають серед таких соціальних груп як молодь та люди похилого віку. За дослідженнями німецьких вчених фонду Фрідріха Еберта близько 7 мільйонів німців з 80 мільйонів відносяться до прекаріїв [6].

Для представників прекаріату характерні такі особливі риси: відчуження, невдоволення, занепокоєння та аномія (втрата орієнтирів [1]. Наслідком цього є напруженість соціально-трудова відносин.

Важливим є те, що в Україні також починає розроблятися тематика прекаріату, що є обумовлено як глобалізаційними процесами в які втягнута Україна, так внутрішньо зумовленими причинами. Дослідники трудових відносин О. Гришнова та О. Бринцева вказують, що подальшу прекарізацію в Україні прискорюють такі фактори, як невиконання положень чинного трудового законодавства на підприємствах; значна «тінізація» ринку праці; економічна, політична, правова нестабільність [7].

Цікавою є позиція науковця І. Ю. Суровцевої яка зазначила, що непередбачуваність умов праці і відносин між керівництвом та робітниками (або службовцями) роблять сучасні українські організації місцями розквіту прекарізації [8, с. 235].

На мою думку, активізація розгляду питання прекаріату в Україні також значно зумовлена складною геополітичною ситуацією. Політична нестабільність, втрата територіальної цілісності країни, безумовно, стали причинами значного погіршення економічної ситуації, а разом з тим призвели до деформації трудових відносин. Збільшення кількості внутрішньо переміщених громадян, відтік працездатного населення, зменшення платоспрожності роботодавців та урізання міжнародних інвестицій стає передумовою формування прекаріату в Україні.

Говорячи про можливі вирішення проблеми, то важливо наголосити на необхідності повернення державі керівної ролі в правовому регулюванні трудових відносин, крім цього, акцентування уваги на «уразливих» прошарках населення, які найпростіше піддаються прека-

різації: молодь, люди похилого віку, внутрішні мігранти. Недопущення зниження трудових гарантій та соціального забезпечення населення.

Таким чином, можна стверджувати, що глобалізація призвела до відходу держави від сталого регулювання трудових відносин і переходу до системи «гнучкості», яка порушила баланс між роботодавцями та працівниками та значно знизила стандарти соціального забезпечення працівників, призвівши до поширення атипової трудової зайнятості, нестабільного заробітку та зниження соціальних гарантій. Наслідком такого є прекарізація населення (особливо молоді та людей похилого віку) та становлення нового асоціального прошарку населення, який не має усього пакету соціального захисту, який мають працівники типових трудових відносин. Прекарізація в свою чергу в повному обсязі виключає можливість людини реалізувати одне із своїх невід’ємних прав – право на працю, що зменшує соціальну роль держави. Для України питання прекарізації населення з кожним роком стає все більш актуальним, що зумовлено формуванням нових вразливих прошарків (внутрішньо-переміщених осіб) та наявності складних соціально-економічних чинників, що впливають на трудову активність.

Список використаних джерел:

1. Гай Стэндинг. Прекариат: новый опасный класс [Електронний ресурс] / Гай Стэндинг – Режим доступу до ресурсу: <http://spkurdyumov.ru/uploads/2016/05/prekariat-novuj-opasnyj-klass.pdf>.
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: <http://kr-admin.gov.ua/mol/molod/2.pdf>.
3. Гайдар А.Е. Основные тенденции занятости в условиях глобализации / А.Е. Гайдар // БизнесИнформ. – 2015. – № 6. – С. 121-126.
4. Herrmann P. Labour Market and Precarity of Employment: Theoretical Reflections and Empirical Data from Hungary and Russia / Peter Herrmann, Viacheslav Bobkov, Judit Csoba (eds.). – Bremen: Wiener Verlag fuer Sozialforschung, 2014. – 264 p.
5. Колот А.М. Трансформация института занятости как составляющая глобальных изменений в социально-трудовой сфере: феномен прекаризации / А.М. Колот // Уровень жизни населения 41 регионов России. – 2013. – № 11. – С. 93-101.
6. Мельник Е. «Прекариат всех стран, соединяйся!» // 2000.ua. – 2007. – 30 нояб. – URL: http://www.2000.ua/v-nomere/svoboda-slova/ekspertiza_svobodaslova/prekariatvsekhstransoedinjajsja_arhiv_art.htm.
7. Гришнова Е.Г. Прекаризация как проявление кризисных явлений в социально-трудовой сфере Украины [Електронний ресурс] / Е.Г. Гришнова Е.Г. Бринцева. – Режим доступу: 3150f02491140f354fd655425a568c276e198f19.
8. Суровцева И.Ю. Стратегии прекаризации: оценка отечественных практик / И.Ю. Суровцева // Сучасні глобальні проблеми у вимірі соціології управління: збірник наукових праць ДонГУУ. – 2014. –Т. XV. – Вип. 281. – С. 235-240.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Колодочка О.Є.

викладач,

*Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

ПРАВО НА ОСВІТУ ДІТЕЙ ХВОРИХ НА ВІЛ/СНІД В УКРАЇНІ

ВІЛ/СНІД небезпечний не лише як шкода для фізичного здоров'я людини, цей діагноз може спричинити соціальну ізоляцію особи внаслідок стигми та дискримінації. В українському суспільстві вкоренились негативні стереотипи щодо людей, інфікованих ВІЛ, і хвороби як такої. Стигма та дискримінація, пов'язані з ВІЛ, є основною перешкодою на шляху запобігання новим випадкам інфікування, надання належного догляду, підтримки і лікування та зменшення наслідків епідемії.

Подолання цього явища повинно стати першочерговим завданням у сучасній Україні, яка вже чітко взяла курс на євроінтеграцію. Ми з Вами знаємо, що саме толерантність є однією із фундаментальних цінностей будь-якого європейського законодавства чи людини. На сьогоднішній день особливо гостро стоїть питання стигми та дискримінації щодо осіб хворих на ВІЛ/СНІД (далі – ЛЖВ), одним із аспектів якого є порушення права на освіту, особливо дітей.

Право на освіту, закріплене у ст. 53 Конституції України [1], посідає важливе місце в системі прав і свобод людини і яке, за висловлюванням В. О. Боняк: «є необхідним фактором розвитку не тільки особистості, її інтелектуального потенціалу, але й політичної та економічної системи суспільства». Цілком очевидно, як зазначає Ю. Кириченко освіта в сучасному глобалізованому й інформатизованому світі дедалі більше стає вирішальним чинником суспільного прогресу і національної безпеки, важливою складовою повного розвитку людської особистості, збільшення поваги до прав і свобод людини. Без необхідної освіти людина не зможе забезпечити собі належних умов життя і реалізуватись як особистість, а також усвідомити і захистити свої права [2, с. 35].

В Україні законодавчо заборонено дискримінацію ВІЛ-позитивних людей на підставі їх статусу. Закон України «Про протидію поширенню

хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» визначає, що дискримінація особи на підставі наявності в неї ВІЛ-інфекції забороняється [3].

Стигма (лат. *stigma* – тавро) – дискредитація особи через приписування їй соціально негативних рис, характеристик, які сприймаються в певному середовищі як принизливі, спричиняють негативні суб'єктивні переживання. Від моменту виявлення перших випадків ВІЛ-інфекції, люди, які живуть з ВІЛ, майже одразу стали об'єктами стигми. Стигматизація завжди неухильно призводить до дискримінації, яку ще часто називають стигматизацією в дії [4, с. 130].

Дискримінацією вважається дія або бездіяльність, що у прямий чи непрямий спосіб створює обмеження, позбавляє належних прав особу або принижує її людську гідність на підставі однієї чи кількох ознак, пов'язаних з фактичною чи можливою наявністю в неї ВІЛ, або дає підстави віднести особу до груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ [3].

Отже, право на освіту, дітей хворих на ВІЛ/СНІД базується на таких основних принципах:

1. Обов'язковість отримання загальної середньої освіти.
2. Нерозголошення таємниці віл-позитивного статусу дитини
3. Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей у системі шкільної та дошкільної освіти.
4. Посилення освіти в галузі ВІЛ/СНІД (обов'язковість уроків статевого виховання у школах, тощо).

Право на збереження в таємниці медичного діагнозу, в тому числі діагнозу «ВІЛ-інфекція», передбачено законодавством не випадково. На сьогодні в Україні відсутній єдиний механізм забезпечення гарантії конфіденційності діагнозу. Населення в цілому і працівники освіти зокрема недостатньо поінформовані про ВІЛ-інфекції, а невірні уявлення про природу захворювання і необґрунтовані побоювання заразитися ВІЛ широко поширені. Тому висока ймовірність того, що в школі чи дитячому садку до ВІЛ-позитивного дитині будуть ставитися з побоюванням, а часто – і відверто негативно, з презирством і обуренням, і як показує практика виникає ситуація коли батьки можуть вимагати, щоб дитину перевели або і виключили з групи або класу.

Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [5] ст. 39-1 та ч. 1 ст. 286 Цивільного кодексу України [6] визначено, що пацієнт має право на таємницю щодо стану свого здоров'я, факту звернення по медичну допомогу, діагноз, а також щодо відомостей, одержаних при його медичному обстеженні. Вказану

медичну інформацію традиційно розглядають як змістовні складові «лікарської таємниці». Законодавство України не містить вичерпного переліку відомостей, які утворюють зміст категорії «лікарська таємниця». Аналіз норм ст. 286 ЦК України та статей 39-1, 40 «Основ законодавства України про охорону здоров'я» дає можливість визначити об'єкт лікарської таємниці, який становить така інформація: а) відомості про стан здоров'я пацієнта; б) відомості про хворобу; в) відомості про діагноз; г) відомості, одержані при медичному обстеженні; д) відомості про факт звернення по медичну допомогу; е) відомості про огляд та його результати, є) відомості про методи лікування; ж) відомості про інтимну й сімейну сторони життя [7].

Важливо зауважити, що суб'єктами збереження лікарської таємниці є не тільки безпосередньо лікуючий лікар, а й усі медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну й сімейну сторони життя громадянина. Вказані особи не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків (ч. 1 ст. 40 «Основ законодавства України про охорону здоров'я»). Розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника дитини забороняється (ч. 5 ст. 10 ЗУ «Про охорону дитинства»).

Оскільки через те, що раніше питання ВІЛ та СНІДу не мало розголошення в нашій країні, зараз багато людей не має реальної інформації щодо цих хвороб. А саме невідоме пробуджує в них найбільший страх перед цими невідомими хворобами і на основі цього страху люди намагаються сторонитися хворих на них. Для того, щоб позбутися «білих плям» в питаннях ВІЛ та СНІД і покращити ставлення до хворих на них, в Україні та цілому світі створено низку організацій. Найбільш відомими організаціями в даній сфері є: фонд Олени Франчук «АНТИСНІД», Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, ВОЗ, ЮНЕСКО, Фонд по боротьбі з дитячим СНІДом Елізабет Глейзер та багато інших. Основними методами, щодо формування толерантного ставлення до дітей хворих на ВІЛ/СНІД є проведення круглих столів та семінарів; перегляд тематичних фільмів; інтерактивні заняття; робота з дітьми та їх батьками; тестові завдання та анкетування [8].

Однак, необхідно відмітити, що ініціатором програм такого повинна стати в першу чергу держава, а не громадські організації які, на сьогоднішній день, є найголовнішими суб'єктами у сфері протидії

пандемії ВІЛ/СНІДу. Держава ж у такому випадку стає «вторинним» суб'єктом, тобто таким, що допомагає у реалізації проектів, а не сама ініціює їх. Цим уряд виконає своє основне призначення – розвитку і зміцнення української нації і держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Офіційний сайт Верховної Ради України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254> (дата звернення: 10.04.2018). – Назва з екрану.

2. Кириченко Ю. Право на освіту за конституціями України та держав континентальної Європи: порівняльно-правовий аналіз / Ю. Кириченко // *Jurnalul Juridic Național: Teorie și Practică*. – 2015. – № 3. – С. 35-39.

3. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ. Закон України від 12. 12. 1991 р. № 1972-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Офіційний сайт Верховної Ради України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1972-12> (дата звернення: 10.04.2018). – Назва з екрану.

4. Кальченко А. М. Оцінка рівнів Стигматизації та дискримінації ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД серед працівників лікувально-профілактичних установ України / А. М. Кальченко // *Зб. наук. праць співробіт. НМАПО імені П. Л. Шупика*. – 2013. – № 22 (4). – С. 129-135

5. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Офіційний сайт Верховної Ради України <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 10.04.2018). – Назва з екрану.

6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 10.04.2018). – Назва з екрану.

7. Рогова О. Г. Право на збереження лікарської таємниці та таємниці щодо стану здоров'я дитини / О. Г. Рогова // *Новости медицины и фармации*. – 2011. – № 7 (361) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/article/17185> (дата звернення: 10.04.2018). – Назва з екрану.

8. Драчова О.Ф. Просвітницька діяльність щодо толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей у дошкільному навчальному закладі серед педагогів та батьків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urok-ua.com/prosvitnytska-diyalnist-schodo-tolerantnoho-stavlennya-do-vil-pozytyvnyh-ditej-u-dnz/> (дата звернення: 10.04.2018). – Назва з екрану.

Шкабаровська А.А.

студентка,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

НЕОБХІДНІСТЬ ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

У наш час в умовах розширення та спрощення можливостей доступу до системи судоустрою України, дуже стрімко розвивається нагляд за цією системою з боку суспільства. Людей, навіть тих, хто напряду не пов'язаний з юридичною сферою починає цікавити процес судочинства, правові аспекти захисту прав людини і громадянина, прав і інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Дане явище зумовлює як атмосферу здорового нагляду за діяльністю суду, так і виявлення значних правових прогалин. Все більша частина населення та законодавців починає хвилювати питання юрисдикції судів.

У зв'язку з окупацією частини території України, активною діяльністю терористичних організацій на їх територіях на перший план вийшло питання підвищення обороноздатності країни. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України [1, ст. 17]. Внаслідок проведення Антитерористичної операції було значно збільшено кількість діючих військовослужбовців. Разом із чим було зареєстровано велику кількість військових злочинів. Відбудова системи військових судів в інтересах забезпечення обороноздатності держави є необхідним кроком в умовах військової агресії Російської Федерації. Законодавчому врегулюванню організації та діяльності військових судів передують створення теоретичної моделі, напрацювання конкретних рекомендацій, які дозволили б згодом уникнути практичних помилок.

Організація армії неможлива без належної дисципліни військовослужбовців. Особливо в умовах, так званої «гібридної війни», в яких зараз опинилися військові формування України. Гібридна війна – це прагнення однієї держави підпорядкувати собі іншу за допомогою політичних, економічних, інформаційних інструментів. Саме тому в умовах гібридної війни бойові дії є другорядними, а на перший план виходять інформаційні операції та інші важелі впливу. Війна полягає у прагненні однієї держави агресивно діяти на свідомість жителів іншого. Іншими словами – це прагнення не знищити мільйони людей, а залякати

й деморалізувати їх. Завдяки швидкості поширення інформації світом вона перетворилася не лише на товар, а й на зброю. При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту [1].

Як переконує практика, найбільш ефективним засобом забезпечення дисципліни як у суспільстві, так і в армії є право, встановлення відповідного порядку через діяльність відповідних правових структур – органів військового правопорядку та органів військової юстиції (військових прокуратур та військових судів).

Існує моральний аспект цього питання. Цивільна особа не завжди зможе правильно зрозуміти мотивацію дій командира. Наприклад, задля виконання бойового завдання командування може відправити у небезпечні умови групу осіб, деякі з них загинули в ході виконання завдання. З точки зору цивільного смерть навіть однієї людини буде просто неприпустимою, коли з точки зору командира – це вимушена міра, вимушена жертва для досягнення певної мети в сфері оборони держави.

При розгляді справ пов'язаних з військовими злочинами повсяк час можна спостерігати несправедливість та некомпетентність рішень суддів у таких справах. Найчастіше це викликано банальним нерозумінням з боку служителів Феміди того, що насправді відбувалося. Саме тому вважаємо за необхідне повернути до системи судоустрою України військові суди.

По-перше, їх діяльність буде спрямована на захист прав громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України та інших військових формуваннях та членів їх сімей, адже це визначено основним законом України – Конституцією [2, ст. 17].

По-друге, військові суди забезпечують необхідну оперативність розгляду справ. Існуюча підсудність справ у місцевих судах за територіальним принципом не може бути такою дієвою, як у військових судах, територіальна підсудність справ яких пов'язана із структурою військових формувань. Військові формування, керівництво якими здійснюється централізовано, не повинні бути під місцевим впливом [3, с. 8].

По-третьє, необхідність відновлення військових судів зумовлено особливою правовою регламентацією правовідносин, пов'язаних із проходженням громадянами військової служби, специфікою розташування військових об'єктів, додатковими вимогами до кваліфікації суддів, які повинні мати ґрунтовні знання у галузі не тільки права, а й військової справи, а також із необхідністю оформлення допуску на режимні об'єкти та до роботи із секретними документами [4, с. 44].

По-четверте, буде присутня реальна економія коштів, які витрачалися на залучення експертів по справі. Найчастіше на практиці ними виступають ті ж самі діючі або відставні військовослужбовці.

Але без прийняття відповідного закону питання військових судів так і може залишитися на рівні розмов. З цього приводу в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України 6 червня 2017 року було проведено засідання круглого столу на тему: «Військове правосуддя в Україні: актуальні проблеми організації та здійснення». Його співорганізаторами виступили Інститут держави і права, Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя і Генеральний штаб Збройних Сил України.

Учасники круглого столу загалом погодилися з концепцією закону, згідно з якою організація системи військового правосуддя передбачає, що:

- місцевими судами першої інстанції є військові суди гарнізонів;
- судом другої інстанції є апеляційний військовий суд у м. Києві;
- касаційною інстанцією військового правосуддя є військова палата у Касаційному кримінальному суді, до юрисдикції якої віднести кримінальні справи та справи про адміністративні правопорушення військовослужбовців, а також деякі інші категорії справ;
- військовий суддя повинен перебувати на військовій службі і мати офіцерське звання;

Також було зроблено висновок, що військові суди будуть належати до категорії загальних судів, які здійснюють правосуддя у Збройних Силах України.

Отже, для повернення військових судів до судової системи України законодавець повинен, насамперед, на законодавчому рівні передбачити гарантії незалежності і неупередженості передбачені чинним законодавством України для всіх судів загальної юрисдикції, у тому числі для військових судів, а саме:

- *єдиний* для усіх суддів порядок призначення, обрання на посаду та звільнення з посади професійних суддів;
- *єдині* гарантії самостійності судів і незалежності суддів;
- *єдині* засади судочинства при здійсненні правосуддя;
- застосування судами єдиних процесуальних законів;
- *єдиний* порядок фінансування всіх судів Державною судовою адміністрацією України;
- *єдиний* статус всіх суддів, зокрема суддів військових судів.

Таким чином ми зможемо досягти справедливого суду та розгляду справ, а також дієвого та доречного захисту прав та інтересів

військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань та членів їх сімей. Це стане кроком до проведення як судової реформи в Україні, так і реформування системи військової юстиції загалом.

Список використаних джерел:

1. Україна має розпочати власну «гібридну війну» проти Росії (світова преса) // Радіо Свобода, 27.11.2014.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. / [Електронний ресурс]. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Одиссея військових судів / В. Яцина // Юридичний вісник України. – 2005. – № 15. – С. 8-9.
4. Сердюк В. В. Військові суди – органи правосуддя у Збройних Силах та інших військових формуваннях України / В. В. Сердюк // Вісник Верховного Суду України. – 2000. – № 6 (22). – С. 41-44.

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ**

Веха К.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Бісюк О.С.

кандидат юридичних наук, доцент,

Київський університет права

Національної академії наук України

**КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ІНШОЇ НЕВИЛІКОВНОЇ
ІНФЕКЦІЙНОЇ ХВОРОБИ (СТАТТЯ 130 ККУ)**

На сьогодні кримінальним законодавством України передбачена відповідальність за злочин, передбачений статтею 130 Кримінального кодексу України, що визначає дане діяння свідомим поставленням іншої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, яке являє небезпеку для життя людини. Дане питання постає гостро в умовах сучасного суспільного існування і впливає на рівень зростання злочинної активності саме даного виду злочину [1].

Синдром набутого імунодефіциту людини (СНІД) – це особливо небезпечна інфекційна хвороба, що викликається вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ) і через відсутність у даний час специфічних методів профілактики та ефективних методів лікування призводить до смерті [3].

Об'єктивною стороною даного злочину визначають наступні:

1. Свідоме поставлення іншої особи у небезпеку зараження ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини (ч. 1 ст. 130 Кримінального кодексу України);
2. зараження іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу (ч. 2 ст. 130 Кримінального кодексу України);
3. умисному зараженні іншої особи ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної хвороби, що є небезпечною для життя людини (ч. 3 ст. 130 Кримінального кодексу України).

Кваліфікуючими ознаками даного злочину, передбаченого ч. 2 ст. 130, є зараження: 1) двох або більше осіб, 2) неповнолітнього (ч. 3 ст. 130) [2, с. 57].

Захворювання синдромом набутого імунodefіциту людини настає внаслідок зараження людини вірусом імунodefіциту людини. СНІД є кінцевою стадією ВІЛ-інфекції.

Стаття 130 Кримінального кодексу України встановлює, в першу чергу, відповідальність за зараження саме ВІЛ-інфекцією, хоча нею охоплюється такий наслідок цього зараження, як СНІД. Установлено, що ВІЛ-інфекція передається тільки при потраплянні вірусу із зараженою кров'ю в кров здорової людини (наприклад, при користуванні наркоманами одним і тим самим шприцом) і при статевих контактах (у тому числі гомосексуальних) [2, с. 57-58].

Загалом до інфекційних хвороб належить не лише вірус імунodefіциту людини, а й розлади здоров'я людей, які виникають внаслідок зараження живими збудниками (вірусами, бактеріями, гельмінтами, іншими патогенними паразитами), передаються від зараженої особи здоровим і мають властивість масового поширення.

Слід зазначити, що чинним законодавством про охорону здоров'я України не визначено і не вживається поняття «невиліковної інфекційної хвороби». На противагу вказаному термінові, виділяються особливо небезпечні інфекційні хвороби, які характеризуються важкими та/або стійкими розладами здоров'я у значній кількості хворих, високим рівнем смертності, швидким поширенням серед населення. До даного переліку можемо віднести наступні хвороби – чума, холера, хвороба Марбург, гарячка Ебола, туберкульоз, кримська гарячка, хвороба Лайма та інші [3].

Як наслідок, на законодавчому рівні не виключена можливість кваліфікації діяння, що призвело до зараження невиліковною інфекційною хворобою, за статтею 130 Кримінального кодексу України. Законодавцем не передбачено вичерпний перелік невиліковних інфекційних хвороб, свідоме зараження якими відноситься до даної статті Кримінального кодексу України. Це питання залишається на внутрішнє переконання та розсуд суду, що як результат оцінки доказів являє собою твердо сформовану думку щодо певного факту чи обставини справи та істинності своїх висновків щодо них (процесуальною формою його закріплення виступає судове рішення).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України [Текст]: зі змін. та допов. станом на 20 січ. 2017 р. / [уклав та підгот. до вид. проф. В. І. Тютюгін]. – Харків: Право, 2017. – 300 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Г. М. Анісімов [та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – 4-те вид., перероб. і допов. – Х.: Право, 2010. – 606 с.
3. Інфекційні хвороби сучасності: етіологія, епідеміологія, діагностика, лікування, профілактика, біологічна безпека [Текст]: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої щорічним «Читанням» пам'яті академіка Л. В. Громашевського, приуроченої до 130 річчя від дня його народження (Київ, 12-13 жовтня 2017 року). – Київ: [б. в.], 2017. – 224 с.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Лях М.Ю.

суддя Київського районного суду м. Харкова;

здобувач,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ СУДДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Постановка проблеми. Наявні проблеми суддівського самоврядування зумовлюють розробку практичних пропозицій, спрямованих на посилення незалежності органів суддівського самоврядування, створення умов для професійного компетентного вирішення внутрішньосистемних питань забезпечення судової діяльності.

Актуальність теми дослідження визначається з теоретичного боку дискусійністю та слабкою розробленістю проблеми в юридичній науці, що вимагає нових поглядів щодо розуміння теоретичних питань організації та діяльності органів суддівського співтовариства, нового їх теоретико-правового осмислення як елементів судової системи та визначення науково-практичних підходів до їх ефективного правовому регулюванню в умовах проведеної судової реформи.

Метою дослідження є обґрунтування правової природи, теоретичних основ організації та діяльності органів суддівського співтовариства, а також формулюванні науково обґрунтованих пропозицій щодо розвитку доктрини і законодавства в умовах судової реформи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рада суддів України є вищим органом суддівського самоврядування та діє як виконавчий орган з'їзду суддів України, що формується на основі виборності, строковості і підзвітності з урахуванням встановлених норм представництва для вираження інтересів суддівського самоврядування в період між скликаннями З'їзду суддів України.

Рада суддів України має багатофункціональний характер і виконує повноваження, що охоплюють найрізноманітніші аспекти суддівського самоуправління. В юридичній літературі теоретично не обґрунтовані питання про основні напрямки діяльності ради суддів, обсязі її повноважень, що пояснює недосконалість правового регулювання вказаного органу суддівського самоврядування.

Повноваження Ради суддів України визначені частиною 8 статті 133 Закону України «Про судоустрій и статус суддів». Разом з тим, на практиці наявна невизначеність з приводу деяких питань, що регулюють відносини за участю Ради суддів України, саме тому нормативне визначення їх повноважень не можна визнати достатнім і завершеним. Правова невизначеність кола повноважень Ради суддів не гарантує в належній мірі забезпечення конституційного принципу незалежності та самостійності судів і не усувається актами суддівського самоврядування.

На основі аналізу практики функціонування Ради суддів України, з урахуванням вимог міжнародно-правових актів, зарубіжного досвіду створення та функціонування органів суддівського самоврядування вважається за доцільним запропонувати наділити Раду суддів України повноваженнями щодо надання письмових висновків з приводу законопроектів про державний бюджет (в частині фінансування судової системи), про органи суддівського самоврядування, про статус суддів, про судову систему і судочинство в Україні незалежно від того, хто є суб'єктом цієї законодавчої ініціативи.

Окрім цього, Рада суддів України повинна мати можливість самостійного вироблення тактики та стратегії проведення судової реформи. У Європі в числі пріоритетних напрямків судових перетворень, підготовлених Європейською Асоціацією Рад Судової влади (ENCJ) основну увагу приділено п'ятьма основними напрямками реформування, а саме: оптимізація та реорганізація судів; скорочення обсягу судових справ; спрощення судового розгляду та шляхів поліпшення управління і впровадження нових технологій; фінансування судової системи; управління судами і розподіл справ між судами, а також між судьями всередині суду. Зазначені напрями є актуальними для проведення судової реформи в Україні, як показує практика, фактично визначають діяльність Ради суддів.

Форми і процедури взаємодії рад суддів та судів, поряд з законодавчим їх закріпленням, повинні визначатися за допомогою регламентних норм, прийнятих органами суддівського співтовариства, і регламентних норм, прийнятих судами. Судами можуть прийматися як

регламенти загального характеру, що включають норми про взаємодію з радами суддів і іншими органами суддівського співтовариства, так і спеціальні документи, прямо присвячені вказаній взаємодії.

Рада суддів України має компетенцію універсального (загального), а не спеціального характеру, оскільки є постійно діючим органом самоврядування, яке займається значним обсягом забезпечення судової діяльності. З точки зору управлінських процесів зі збору та обробки інформації органам з універсальною компетенцією за умов великого обсягу завдань, поєднання членами ради судової роботи зі здійсненням повноважень з самоврядуванням буде складно здійснюватися діяльність в усіх напрямках забезпечення судів. У зв'язку з цим з ростом авторитету ради суддів, все більшому її впливу на процеси адміністрування діяльності судів і перетворень у судовій сфері з початку ХХІ століття позначилася тенденція до формування комісій (комітетів, секцій) як постійно діючих органів ради та збільшення їх числа. Вказане свідчить про ускладнення структури даного органу суддівського самоврядування стосовно різноманітності створених відносин в забезпечувальній сфері судової влади.

Закономірністю формування оптимальної внутрішньої організації Ради суддів, що сприяє досягненню поставлених перед нею цілей, є правило про залежність структури і чисельності Ради суддів від обсягу і характеру покладених на них повноважень, що має враховуватися в практиці самоврядування.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Діяльність Ради суддів України спрямована на сприяння забезпеченню незалежності та самостійності судів, на підвищення їх якості роботи, на більш ефективне судове управління. У зв'язку з цим належна діяльність рад суддів неможлива без залучення суддів, які мають відповідні знання, досвід і навички управлінської роботи в судах.

Аналіз правового становища раді суддів та її проблемних аспектів дозволяють сформулювати пропозиції і рекомендації, спрямовані на подальшої вдосконалення правового статусу рад та їх дієвості як органів суддівського самоврядування.

Подальше вдосконалення правового становища Ради суддів України повинно бути направлено на визначеність їх повноважень. Доведено, що законодавча невизначеність функцій і повноважень Ради суддів не гарантує в належній мірі конституційні початку незалежності і самостійності судів і не усувається саморегулюванням.

При визначенні органами суддівського самоврядування видів робочих органів ради суддів слід виходити із залежності структури і чисельності ради від обсягу і характеру покладених на неї обов'язків. Оптимальним в Раді суддів України має бути така кількість суддів, яка б дозволила цьому органу суддівського самоврядування здійснювати ефективну роботу за основними напрямками своєї діяльності. При цьому створення постійно діючих робочих органів ради буде стримуватися надмірно малою кількістю суддів, які входять до складу ради.

Вважається за доцільним рекомендувати про включення до складу робочих органів ради суддів України не тільки обраних до неї суддів, а й інших суддів, у тому числі суддів у відставці, а також фахівців територіальних органів судової адміністрації, що здійснюють організаційне забезпечення діяльності судів, інших фахівців, а також вчених, що дозволить підвищити ефективність ради і забезпечити суспільний контроль суддівського самоврядування.

З огляду на спільність цілей в сфері внутрішньосистемної управлінської діяльності у Раді суддів України з керівниками судів, виникає необхідність вирішення завдань забезпечення судів методами як професійного адміністрування, так і суддівського самоврядування, у зв'язку з чим виникає необхідність закріплення в якості принципу функціонування Ради суддів здійснення її повноважень у взаємодії з керівництвом відповідних судів.

Також слід звернути увагу, що форми та процедури взаємодії Ради суддів України та судів повинні визначатися не лише на рівні законодавства, але й за допомогою регламентних норм, прийнятих відповідно органами суддівського самоврядування та відповідними судами, які можуть прийматися як регламенти загального характеру, що включають норми про взаємодію з Радою суддів України так з іншими органами суддівського самоврядування, так й предметно-певні документи, прямо присвячені зазначеній взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості Верховної Ради України (офіційне видання від 29.07.2016 року). – 2016. – № 31. – Ст. 545.

Наукове видання

**ПРАВО, ДЕРЖАВА ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
В УМОВАХ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнецова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 19.04.2018. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,28. Тираж 100. Замовлення № 0418/12.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво «Молодий вчений»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
Телефон: +38 (0552) 39-95-30
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5761 від 09.11.2017 р.